

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Nároky poškozených podle OZ

Gabriel Štůla

Plzeň 2023

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2022/2023

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Gabriel ŠTŮLA**
Osobní číslo: **R18M0421P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Nároky poškozených podle OZ**
Zadávající katedra: **Katedra občanského práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Obecný vznik škody a odpovědnost za škodu
3. Majetková újma
4. Náhrada škody na majetku
5. Nemajetková újma
6. Náhrada nemajetkové újmy
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

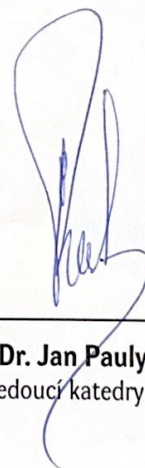
Seznam doporučené literatury:
viz příloha

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Milan Hradec, Dr.**
Katedra občanského práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2022**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2023**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. července 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: „Nároky poškozených podle OZ“ vypracoval samostatně, pouze s použitím uvedených zdrojů, které jsou řádně vyznačeny v textu.

V Praze dne _____

Gabriel Štůla

Poděkování

Toto poděkování patří panu doktorovi Milanovi Hradci, vedoucímu mé diplomové práce, za možnost psát diplomovou práci pod jeho vedením. Velký dík mu patří také za jeho lidský přístup, řadu cenných rad, které mi poskytl a za trpělivost. Dále bych chtěl poděkovat všem, kteří mi byli oporou po celou dobu zpracování této diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Obecný vznik škody a odpovědnost za škodu	3
2.1 Legislativní rámec práva na náhradu škody	3
2.1.1 Zákonná úprava mimo občanský zákoník	4
2.2. Jednání.....	6
2.2.1 Protiprávní jednání	7
2.3 Obecný vznik povinnosti k náhradě újmy	8
2.3.1 Zavinění a subjektivní odpovědnost.....	10
2.3.2 Objektivní odpovědnost za újmu.....	14
2.3.3 Vyloučení povinnosti nahradit újmu	20
2.3.4 Příčinná souvislost – kauzální nexus.....	23
2.4 Škoda a nemajetková újma.....	25
2.4.1 Nemajetková újma.....	26
2.4.2 Majetková škoda.....	27
3. Majetková újma	28
3.1 Skutečná škoda	28
3.2 Ušlý zisk	31
4. Náhrada škody na majetku	33
4.1 Náhrada majetkové škody při újmě na zdraví	33
4.1.1 Ušlý výdělek a peněžitá renta.....	34
4.1.2 Náklady léčení	37
4.2 Náhrada majetkové škody pozůstalým.....	39
5. Nemajetková újma	43
5.1 Protiprávní zásah do přirozených práv člověka	45
6. Náhrada nemajetkové újmy	46
6.1 Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví	47

6.1.1 Problematika odškodnění pracovního úrazu	49
6.2 Bolestné	50
6.3 Ztížení společenského uplatnění	52
6.4 Odškodnění duševních útrap	54
6.5 Uplatnění práva na náhradu újmy a jeho přechod.....	57
7. Závěr.....	61
RESUMÉ	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
Literární zdroje	64
Právní předpisy.....	65
Judikatura	65
Ostatní právní zdroje	67
Ostatní zdroje	68

1. Úvod

S potřebou právní úpravy náhrady škody a nároku poškozených se lidstvo setkává od nepaměti. Již v Chammurapiho zákoníku se setkáváme s právní zásadou „zub za zub, oko za oko.“ Tato zásada dnes naštěstí doslovně neplatí, položila však základ pro veškeré další právní normy zabývající se náhradou škody a nemajetkové újmy. Zákonná úprava v právním řádu České republiky je pak pojata relativně široce a na náhradu škody a nemajetkové újmy odkazuje řada právních norem. Stěžejním pramenem je zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Legislativa musí kopírovat aktuální společenskou situaci a poptávku. Legislativní zásah do občanského zákoníku představuje náročný schvalovací proces. Společensky nezbytnou poptávku tak zákonodárce často dotváří pomocí další specializované legislativy. Jako příklad z posledních let lze uvést zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem.

Vlastní diplomová práce se zabývá nároky poškozených podle občanského zákoníku. Hlavním cílem práce je podat komplexní přehled nároků poškozených v případech, kdy dochází k zásahu do přirozeného práva člověka, a to zejména při újmě na zdraví. Jako další související kategorií budou v diplomové práci uvedeny nároky poškozených v případech úmrtí v následku škodní události. Část práce se zaměří na teoretický přehled vzniku újmy a odpovědnosti za vzniklou újmu. Diplomová práce je tak rozdělena na tři hlavní části, a to na část teoretickou, na část, která se zabývá majetkovou škodou a následující třetí část, která se věnuje nemajetkové újmě. Cílem je i kritická analýza současné rozhodovací soudní praxe v souvislosti s odškodněním újmy na zdraví.

Zvolený cíl práce byl vybrán s vědomím, že ne zřídka nastávají životní situace, kdy základní povědomí o právu na odškodnění újmy na zdraví může pomoci každému, kdo se v této nepříjemné životní situaci ocitne. Z toho důvodu se domnívám, že práce bude přínosná pro každého občana České republiky, především pro ty, kteří v postavení poškozeného hledají pomoc v případě jejich možného nároku v rámci odškodnění vzniklé újmy na zdraví. V předložené práci pak bude moci nalézt ucelený přehled svých nároků veřejnost laická, ale i odborná.

V druhé kapitole představuje práce obecné teoretické náležitosti práva na náhradu škody a nemajetkové újmy. Uvádí konkrétní zákonnou úpravu

v občanském zákoníku a poukazuje na některé další významné zákonné prameny. Dále přináší rozsáhlý pojmový přehled a rozděluje pojem odpovědnosti na kategorii subjektivní a objektivní odpovědnosti. Současně se zabývá základy deliktního práva.

Třetí kapitola následně pojednává o základních institutech práva na náhradu majetkové škody, včetně souvisejících zákonných ustanovení. Navazující čtvrtá kapitola poté v souladu s cílem uvedené diplomové práce míří především na ty náhrady škody na majetku, které vznikají v příčinné souvislosti se škodou na zdraví a úmrtím blízké osoby. Čtvrtá kapitola také přináší přehled majetkových nároků sekundárních poškozených, kteří mají právo na odškodnění v souvislosti s úmrtím blízké osoby.

Pátá kapitola se pak zabývá samotnou nemajetkovou újmou a předkládá teoreticky základ újmy na zdraví. Šestá kapitola pak uvede jednotlivé nároky poškozených v souvislosti s újmou na zdraví a další významné nároky poškozených pozůstalých v rámci tzv. reflexní újmy.

2. Obecný vznik škody a odpovědnost za škodu

Předmětem této kapitoly je poukázat na významnou legislativu daného právního odvětví a definovat některé pojmy a právní skutečnosti. První část této kapitoly zdůrazňuje široký legislativní základ právního odvětví, které bychom volně mohli nazvat jako právo na náhradu majetkové a nemajetkové újmy. Obecně jej lze také generalizovat jakožto právo deliktní, ze kterého právo na náhradu újmy vychází. V první kapitole je pak hlouběji doplněn daný legislativní rámec a poukazuje na základní propojení mezi občanským zákoníkem a dalšími relevantními zákonnými normami. V dalších částech se kapitola věnuje pojům, jako je jednání a odpovědnost za toto jednání v návaznosti těchto pojmů na právo k náhradě škody. Osvětluje podstatné náležitosti spojené s právním jednáním a příčinnou souvislost se způsobenou škodou a újmou. V navazující čtvrté části se pak kapitola zabývá vlastními pojmy škody a nemajetkové újmy i s ohledem na teoretické a praktické využití.

2.1 Legislativní rámec práva na náhradu škody

Zákonodárce při kodifikaci zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku vycházel z historických zvyklostí v souvislosti náhradou majetkové a nemajetkové újmy, kdy obohatil obecný občanský zákoník. Inspiraci pak hledal v civilním právu okolních států, a to konkrétně v Německu (§ 823 a násl. BGB) a Rakousku. Významná část současného občanského zákoníku je pak také inspirována občanským zákoníkem Quebecu, který deliktní právo upravuje v ustanovení §1457 a násl. CCQ. Silný vliv na danou úpravu je také tvořen v souvislosti se zásadami evropského deliktního práva (PETL), který vznikl evropskou skupinou pro deliktní právo v roce 2005. Důvodová zpráva pak dále uvádí, že je třeba se více zaměřit na nemajetkovou újmu a nehledět pouze na materialistické pojetí škody, kdy dochází k náhradě škody na majetku bez ohledu na výši nemajetkové újmy.¹

Současně platný občanský zákoník tak upravuje náhradu škody značně širěji, než původní občanský zákoník z roku 1964. Občanský zákoník obsahuje úpravu náhrady škody již v rámci obecných ustanovení. Další obecnou úpravu lze nalézt na začátku čtvrté části, v hlavě I občanského zákoníku, která uvádí obecná ustanovení o závazcích. Systematika občanského zákoníku tedy zasazuje závazky z deliktů do čtvrté části občanského zákoníku pod názvem relativní majetková

¹ Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.*

práva. Další systematické dělení je pak zpracováno v rámci tzv. závazků z deliktů do hlavy III, která se dělí na několik dalších dílů, oddílů a pododdílů. První část je tvořena základními ustanoveními a to od § 2894 do § 2908. Druhý oddíl od ustanovení § 2909 do § 2950 hlouběji upravuje charakteristiku a povinnost náhrady škody. Třetí oddíl v rozsahu od ustanovení § 2951 do § 2971 se následně věnuje samotné náhradě újmy, a to především způsobu a rozsahu možných náhrad.²

2.1.1 Zákonná úprava mimo občanský zákoník

Rozsáhlou právní úpravu náhrady škody a nemajetkové újmy není možné pokrýt jedním, byť obsáhlým, kodexem. V této části diplomové práce tak budou uvedeny některé významné další prameny mimo občanský zákoník. Tento přehled je však orientační a neřadí dané normy dle významu. Jedná se o pouhou výseč norem, které jsou významné z pohledu autora s přihlédnutím k jejich případnému dalšímu užití v předmětné diplomové práci.

Úprava majetkové a nemajetkové újmy je upravena v celé řadě dalších předpisů. Z aplikační praxe lze vyvodit, že jedním ze zásadních zákonů je zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, který upravuje náhradu újmy vzniklé jak zaměstnanci, tak současně upravuje náhradu škody způsobenou zaměstnancem zaměstnavateli. Systematicky je v zákoníku práce náhrada škody upravena v jedenácté části zákoníku práce v ustanoveních od § 248 do § 278. Jedenáctá část je dále dělena na obecnou úpravu (hlava I), škodu způsobenou zaměstnancem zaměstnavateli (hlava II) a náhradě škody zaměstnanci (hlava III). Zakončena je pak společnými ustanoveními (hlava IV). S náhradou nemajetkové újmy zaměstnanci je nutné spojit zcela klíčové vládní nařízení č. 276/2015 Sb., nařízení vlády o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a specializovaná úprava v podobě vyhlášky, a to při odškodňování příslušníků bezpečnostních sborů ve vyhlášce č. 277/2015 Sb.³

Problematice náhrady škody na zdraví vzniklé zaměstnanci v souvislosti s pracovním úrazem bude v předmětné diplomové práci věnováno hlubší vysvětlení v samostatné podkapitole, neboť rozdílný přístup a výše náhrady oproti

² Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.

³ Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.

odškodňování dle občanského zákoníku tvoří do jisté míry deficit spravedlnosti, na který je třeba poukázat.⁴ V současnosti je tato rozdílnost částečně zhojena.

Dalším specializovaným předpisem může být zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. V ustanovení § 26 uvedeného zákona je pak přímo upraven vztah k občanskému zákoníku a to: „*Pokud není stanoveno jinak, řídí se právní vztahy upravené v tomto zákoně občanským zákoníkem.*“⁵

Jak bylo uvedeno v úvodu, cílem práce je poukázat na nároky poškozených v souvislosti s újmou na zdraví. Jedním z těchto případů je újma, která vzniká na základě škodní události v souvislosti s provozem motorového vozidla, jakožto jedné ze skutkových podstat objektivní odpovědnosti. V souvislosti s odškodněním poškozeného a jeho nároky na náhradu újmy je tak zcela klíčový zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla. Zákon upravuje jednak povinnost pojištění vozidla, které je provozováno na veřejných komunikacích. Dále pak upravuje náležitosti pojistné smlouvy, vzájemně upravuje vztahy mezi pojistníkem a pojistitelem.⁶ Subsidiární postavení vůči občanskému zákoníku pak přímo jmenovaný zákon uvádí v ustanovení § 6, kde hovoří o tom, že pojistitel uhradí poškozenému náhradu škody a nemajetkové újmy v rozsahu a výši stanovené občanským zákoníkem. Pro uplatnění nároků na náhradu škody a nemajetkové újmy je pak nejzásadnější § 9 odst. 1 jmenovaného zákona, který uvádí: „*Poškozený má právo uplatnit svůj nárok na plnění podle § 6 u příslušného pojistitele...*“⁷

Společenská poptávka silně ovlivňuje vznik legislativy, kdy s ohledem na celosvětovou pandemii Covid-19 také došlo k „dočasné“ novelizaci vyhlášky č. 537/2006 Sb., o očkování proti infekčním nemocem, která doplňuje zákon č. 258/2000 Sb., zákon o ochraně veřejného zdraví, později byla tato část uvedené vyhlášky o Covidu – 19 zase zrušena. Jedná se tak o jeden z mnoha případů právních norem, které upravují problematiku náhrady škody a nemajetkové újmy.⁸

⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2021, II. ÚS 2925/20.

⁵ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7. s. 521.

⁶ Srov. zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.

⁷ Ibid.

⁸ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů.

Dalším takovým zákonem, který přispěl co do rozsahu právních norem upravující právo na náhrady škody a nemajetkové újmy může být zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem. Tento zákon si dává za cíl finančně kompenzovat osoby, které byly v minulosti, v rámci ne vždy zcela etické praxe za různých pochybných okolností, nuceny podepsat souhlas se sterilizací, či byly jinak zasaženy touto historickou praxí.⁹ Sterilizaci lékařský slovník definuje následovně: „*cílené dosažení sterility, umělé vyvolání neplodnosti*“.¹⁰

2.2. Jednání

Předpokladem pro vznik právního vztahu mezi škůdcem a poškozeným, je právě určitá právní skutečnost. Z občanského zákoníku pak vyplývá, že se právní skutečnosti dále dělí na dvě základní části, a to na právní jednání a právní události. Gerloch pak v Právnickém slovníku definuje právní skutečnost následovně: „*Právní skutečnost, okolnost, s níž právní norma spojuje vznik, změnu a zánik právního vztahu, tj. subjektivních práv a právních povinností*“.¹¹

Většinu právních skutečností tvoří převážně právně významná činnost fyzických a právnických osob, ať už s pozitivním následkem tedy v rámci právního jednání, nebo s negativním dopadem, a tedy protiprávním jednáním. Právní jednání zahrnují jak soukromoprávní právní úkony, typicky smlouvy, tak úkony zajišťující aplikaci práva ze strany státních orgánů. Nejčastěji se pak jedná o rozhodnutí soudů a právních orgánů.¹²

Komentář k občanskému zákoníku pak definuje právní jednání jako „*takové chování osoby, které je podle ustanovení zákona způsobilé vyvolat právní následky*“.¹³ Za právní následky pak považujeme veškeré následky a účinky, které

⁹ Zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem.

¹⁰ Velký lékařský slovník. In: *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf, 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://lekarske.slovniky.cz/pojem/sterilizace>

¹¹ Srov. GERLOCH, Aleš. Právní skutečnost. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právnický slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, [cit. 2022-03-16].

Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxha4tbozxsx3tnn2xizldnxxg5a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

¹² Ibid.

¹³ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-25]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

tímto jednáním vzniknou, ať už se jedná o vznik, změnu nebo zánik práv a povinností. Ke vzniku právního jednání jsou nutné jeho podstatné náležitosti, jedná se především o požadavky na osobu, která jedná a na vůli této jednající osoby.¹⁴

K výkladu právního jednání se vyjádřil i senát Nejvyššího soudu v rozsudku ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5281/2016. Z textu uvedeného rozsudku plyne, že Nejvyšší soud poukazuje na výchozí výklad právního jednání. Základem pro jeho výklad je především úmysl jednajícího za předpokladu, že druhá strana je s tímto úmyslem seznámena, nebo jí takový úmysl musel být jednoznačně znám. V případě zjišťování daného úmyslu je nutné se řídit ustanovením § 556 odst. 2 občanského zákoníku, a to s nezbytným přihlédnutím na konkrétní situaci, praxi mezi stranami a další významné skutečnosti, které by měly osvětlit daný úmysl. Současně bylo vysloveno, že v případě, že by nebyly naplněny, nebo dostatečně zjištěny výše uvedené subjektivní úmysly, tak bude hodnocen úmysl jednání objektivně. K objektivnímu hodnocení dojdeme způsobem, že dané osobě bude přisuzován takový projev vůle, který by odpovídal projevu vůle osoby ve stejném postavení.¹⁵

2.2.1 Protiprávní jednání

Jak vznik povinnosti k náhradě škody, tak vznik povinnosti k náhradě nemajetkové újmy vyžadují přítomnost prvku protiprávnosti. Prvek protiprávnosti je tak zcela zásadní, neboť by potenciálně vznikala povinnost k náhradě škody zcela běžnou činností.¹⁶ V případě, že bychom výhodně koupili nemovitost a tuto bychom následně dále prodali za vyšší cenu, potenciálně by vznikla škoda na straně původního prodávajícího.

Jednání jakožto objektivní prvek je protiprávní, pokud porušuje nebo nenaplnuje určitou právní normu. Ustanovení § 2910 tyto omezující příkazy nebo povinnosti neobsahuje. Zákony však zpravidla ukládají plnění určité povinnosti,

¹⁴ DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-25]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5281/2016.

¹⁶ BEZOUŠKA, Petr. § 2910 [Porušení zákona]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1543.

nebo naopak zakazují a přikazují se určitého jednání zdržet nebo jej konat.¹⁷ Toto souvisí se zásadou legální licence jakožto ústavním principem, která je obsažena v čl. 2 odst. 4 Ústavy České republiky: „*Každý občan může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*“¹⁸ Především však protiprávnost definujeme jako porušení konkrétní právní povinnosti, což nevyklučuje vyvození povinnosti analogicky. V tom smyslu, že určité chování nemůže být v jedné situaci klasifikováno jako protiprávní, zatímco v jiné situaci je zákonné, je protiprávnost nutno vnímat jakožto absolutní kategorii.¹⁹

Text ustanovení § 2910 občanského zákoníku představuje dva způsoby porušení zákona v souvislosti se vznikem újmy a povinnosti k její náhradě mezi kterými je třeba rozlišovat.²⁰ A to protiprávnost jednání zasahujícího do absolutního práva a na protiprávnost jednání, která porušuje ochranný účel zákona.²¹

2.3 Obecný vznik povinnosti k náhradě újmy

K tomu, aby mohla být přisuzována určité osobě odpovědnost za vzniklý závazek a související újmu, je třeba nejprve pojmenovat okolnosti za kterých může daná újma vzniknout. Ze současně platného občanského zákoníku tak plynou tři zákonné formy odpovědnosti za škodu, a to odpovědnost za škodu z porušení zákona ve smyslu ustanovení § 2910 občanského zákoníku. Dále pak odpovědnost za škodu z porušení smluvní povinnosti ve smyslu ustanovení § 2913 občanského zákoníku. Jako poslední koncept je pak považována odpovědnost za škodu vzniklou z porušení dobrých mravů podle ustanovení § 2909 občanského zákoníku.²²

Odpovědnost za újmu v materii deliktního práva obsahuje řadu základních strukturních prvků, které jsou v rámci pojmu deliktní odpovědnosti zcela klíčové. Ze základních kategorií odpovědnosti je třeba rozlišit o jaký druh újmy se jedná, tedy majetkovou či nemajetkovou. Významným prvkem je pak pojem příčinné souvislosti (kauzality). Příčinná souvislost mezi vzniklou škodou a samotným

¹⁷ BEZOUŠKA, Petr. § 2910 [Porušení zákona]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1543.

¹⁸ Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, Čl. 2

¹⁹ Srov. BEZOUŠKA, Petr. § 2910 [Porušení zákona]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1543.

²⁰ Ibid.

²¹ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2910

²² RABAN, Přemysl a kol. *Závazkové právo*. 1. vydání. Brno: VK, 2019. ISBN 978-80-87713-18-1., s. 428.

vznikem dané škody je esenciálním prvkem delikt ní odpovědnosti. Není výjimkou případ, kdy je újma způsobena více zdroji. V těchto případech se pak jedná o multikauzální zdroje a masové škody.²³

Dalším základním prvkem je již zmiňovaná protiprávnost. Samotný pojem protiprávnosti je podstatný k určení norem, které budou při určování míry společenské škodlivosti/protiprávnosti ve vztahu k odpovědnosti aplikovány. Nezbytné je také určit, zda se jedná o subjektivní, respektive objektivní odpovědnost případného škůdce, tak aby mohlo být rozlišeno, zda újma spadá pod objektivní nebo subjektivní odpovědnost. Další otázkou je např. otázka jednání, respektive protiprávního jednání se současnou akcentací nebezpečnosti zdroje a souvisejících rizik.²⁴

Kategorie, která by neměla být opomenuta je určení spoluodpovědnosti, a to s ohledem na možnou spoluúčasť poškozeného, tak i na případnou spoluúčasť dalších škůdců tedy delikt ní spoluodpovědnost. Pro určení výše odškodnění je míra spoluzavinění ze strany poškozeného nezbytným ukazatelem. V případě více škůdců je pak také třeba určit rozdělení výše míry náhrady. Pro účely uvedené diplomové práce bude v následujících kapitolách nutné osvětlit některé výše uvedené pojmy v souvislosti s delikt ní odpovědností a právem či nárokem na náhradu škody a nemajetkové újmy.²⁵

Občanský zákoník zpravidla pojem odpovědnosti neuzívá a odkazuje se spíše na pojetí odpovědnosti v rámci tradičních hodnot evropské civilizace nebo jej často zaměňuje za pojem povinnost. Základním paradigmatickým odpovědnosti v rámci občanského zákoníku lze však nalézt v ustanovení § 24, který definuje odpovědnost člověka za své jednání: *“Každý člověk odpovídá za své jednání, je-li s to posoudit je a ovládnout. Kdo se vlastní vinou přivede do stavu, v němž by jinak za své jednání odpovědný nebyl, odpovídá za jednání v tomto stavu učiněná.”*²⁶ S odpovědností člověka je neodmyslitelně spjata jeho rozumová a volní stránka, tedy zda je schopen své jednání posoudit a ovládat. Tento předpoklad je pak vyjádřen v ustanovení § 4 občanského zákoníku, který hovoří o tom, že každý

²³ TICHÝ, Luboš a JIŘÍ HRÁDEK. Delikt ní právo. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8., s. 15-16.

²⁴ Ibid.

²⁵ Ibid.

²⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 24.

svéprávný člověk má rozum průměrného člověka.²⁷ V souladu s tímto tvrzením lze tedy od tohoto člověka důvodně očekávat určité chování a jednání i v rámci právního styku.²⁸

Ochrana člověka hraje významnou roli při tvorbě dnešních demokratických právních norem. S ochranou člověka souvisí i deliktní právo, jehož součástí je zabývat se i deliktní odpovědností. Deliktní odpovědnost lze rozdělit na řadu různých kategorií a forem, dle vymezených kritérií. Pro základní vymezení v rámci dané diplomové práce je pak nejzásadnější vymezení na odpovědnost subjektivní a objektivní. Se subjektivní odpovědností je spojeno protiprávní jednání škůdce za způsobenou škodu. Oproti tomu objektivní odpovědnost představuje přímou odpovědnost za vzniklou újmu bez toho, aniž by došlo k zavinění škůdce. Z pohledu deliktního práva je pak objektivní odpovědnost upozaděna a deliktní odpovědnost je často obecně považována jako odpovědnost subjektivní.²⁹

Odpovědnost za způsobenou újmu souvisí se snahou zajištění a restituce zájmů a práv poškozeného. Za cíl si však dává i prevenci chráněných zájmů. Odpovědnost za způsobenou újmu má tak dvě základní funkční roviny, a to funkci kompenzační a preventivní. Účelem kompenzační funkce je náhrada majetkové újmy vzniklé na majetku poškozené strany, ale i (pokud vznikla) za současné náhrady nemajetkové újmy. Jako třetí funkci můžeme považovat funkci sankční, která však není součástí českého soukromého práva. Náš právní systém je tzv. kontinentální. Soudní rozhodnutí tak nemají zpravidla formy precedentů, i tak je však čím dál více patrný významný vliv na tyto sankční funkce prostřednictvím evropského soudního dvora.³⁰

2.3.1 Zavinění a subjektivní odpovědnost

Právní institut subjektivní odpovědnosti vznikl jako součást římského deliktního práva. Římské právo vnímalo subjektivní odpovědnost za újmu, která vznikla v důsledku zaviněného jednání, jehož součástí byl úmysl a nedbalost.³¹

²⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 4.

²⁸ JANEČEK, Václav. *Kritika právní odpovědnosti*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-812-4. s. 226-227.

²⁹ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. *Deliktní právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8. s. 52 – 53.

³⁰ RABAN, Přemysl a kol. *Závazkové právo*. 1. vydání. Brno: VK, 2019. ISBN 978-80-87713-18-1., s. 424-425.

³¹ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. *Deliktní právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 53.

Pro srovnání však Raban uvádí, že Římské právo se omezilo na institut závazku z deliktů, ale samotný pojem odpovědnosti nebyl jeho součástí.³²

Se subjektivní odpovědností úzce souvisí pojem zavinění. Obecně se zaviněním rozumí vnitřní rozpoložení a postoj škůdce k zaviněné škodě způsobené škodní události. Právní řád České republiky rozlišuje více formálních druhů zavinění, a to úmysl a nedbalost. S ohledem na dvě základní složky, a to rozumovou a volní. Rozumovou složkou se rozumí schopnost uvědomit si danou situaci. Volní složka pak představuje vnitřní vůli k vyvolání dané škodní události. Úmysl dále rozdělujeme na přímý a nepřímý. Přímý úmysl spočívá v tom, že si je škůdce vědom, že újmu způsobí, a újmu způsobit chce. Nepřímý úmysl představuje takový stav osoby škůdce, kdy je škůdce srozuměn s rizikem svého jednání, že může způsobit újmu, přesto se rozhodne tak učinit, ale je si dostatečně vědoma následku, kterým tímto způsobila.³³

Oproti úmyslu stojí nedbalost. Nedbalost dělíme na nedbalost vědomou a nevědomou. Nevědomou nedbalost je zpravidla definována jako takový stav, kdy si je osoba vědoma, že může nastat škodní událost, ačkoliv spoléhá na to (aniž by měla významnou jistotu, že stav nenastane), že k danému stavu nedojde nebo nenastane. Nevědomou nedbalost pak literatura popisuje jako stav, kdy osoba škůdce neví že svým jednáním může způsobit újmu, přestože by si takového jednání měla být vědoma s ohledem na vnější a vnitřní postoj k dané věci.³⁴

K povinnosti nahradit škodu v souvislosti se zaviněním se dále také vyjadřuje komentář k ustanovení § 2910 občanskému zákoníku, který hovoří o odpovědnosti škůdce k náhradě škody a ve dvou skutkových podstatách. Jednou z těchto podstat je zásah škůdce do absolutních práv poškozeného v druhém případě pak upravuje náhradu škody s ohledem na další právech chráněných zákonem. V části zabývající se zaviněním komentář akcentuje význam složky rozumové a volní jakožto subjektivního psychického či mentálního stavu osoby škůdce. Z pohledu deliktního práva je významná odpovědnost člověka za vlastní protiprávní jednání a předpokládá právo poškozeného na náhradu újmy způsobenou škůdcem. Zákon pamatuje i na případy, kdy povinnost náhrady škody vzniká bez

³² RABAN, Přemysl a kol. *Závazkové právo*. 1. vydání. Brno: VK, 2019. ISBN 978-80-87713-18-1., s. 420.

³³ *Ibid.*, s. 434.

³⁴ *Ibid.*

zavinění, a to v rámci zákonném uvedených skutkových podstat. Samotný protiprávní čin a příčinná souvislost jsou pak znaky objektivní.³⁵

V případě subjektivní odpovědnosti můžeme nedbalostní zavinění dále kategorizovat na další formy a to např. nedbalost hrubou a lehkou. S touto kategorizací se můžeme setkat např. při studiu rakouského práva. Míra předmětné nedbalosti má dle rakouského práva zásadní vliv na výši odškodnění. Hrubou nedbalostí se škůdce dopustí tehdy, když by škůdce vynaložil taková opatření, která nevyžadují větší snahu a pozornost. Každou situaci je však třeba hodnotit individuálně a není možné jednoduše generalizovat. Lehká nedbalost je vymezena negativně a o lehkou nedbalost se jedná, vždy když se nejedná o hrubé zavinění. Definice je pak dále doplněna o tzv. obvyklou opatrnost, která bývá často popisována v příslušné judikatuře.³⁶

V případě porušení zákonné povinnosti se setkáváme s tzv. domněnkou nedbalosti. Jedná se o vyvratitelnou právní domněnku, kdy je důkazní břemeno v případném sporu na straně škůdce. Škůdce tedy musí prokázat svoji nevinu, že daný čin nespáchal, případně dovysvětlit okolnosti právě s ohledem na výši odškodnění ve prospěch poškozeného. Toto pravidlo tak chrání poškozeného v souladu se zásadou slabší strany. Toto tvrzení jen potvrzuje že: *„Protiprávní čin vedoucí k újmě se považuje za dostatečný důvod k tomu, aby byl škůdce zatížen důkazním břemenem spočívajícím v tom, že újmu nezavinil.“*³⁷

Zvláštní situací domnělé nedbalostí je domnělá nedbalost profesionála, ke které ustanovení § 2912 odst. 2 občanského zákoníku pro tuto situaci uvádí: *„Dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.“*³⁸ Dané prohlášení o profesionalitě vychází již z § 5 odst. 1. občanského zákoníku, neboť je zcela legitimní předpokládat, že odborník bude jednat uvědoměle oproti běžnému

³⁵ BEZOUŠKA, Petr. § 2910 [Porušení zákona]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1556–1557.

³⁶ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. *Deliktární právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8., s. 160-161.

³⁷ BEZOUŠKA, Petr. § 2911 [Domněnka nedbalosti]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1561-1562.

³⁸ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2912.

laikovi. Předpokladem k tomuto tvrzení je dále upřesněno i v § 7 odst. 1 občanského zákoníku, jakožto presumpce poctivosti. V souladu s § 5 odst. 1 občanského zákoníku, tak neexistuje právní domněnka, a tedy ani možnost subjektivního vyvrácení dané skutečnosti.³⁹

K prohlášení osoby za profesionála postačí všeobecná důvěra v jeho vlastnosti jakožto osoby, která je příslušná k danému stavu, typicky lékař nebo advokát, ale také osoby vykonávající určitá povolání např. hasič, elektrikář nebo kominík. Tato domněnka nedbalosti však není zcela nevyvratitelná, ačkoliv je poměrně složité její vyvrácení. Ke své obraně nemůže škůdce uvádět svou vlastní subjektivní nedostatečnost. Tuto domněnku nedbalosti vyvrátí v případě, že je schopen prokázat, že jednal s náležitou odborností a péčí.⁴⁰ Další variantou zvrácení domněnky odpovědnosti je pak v situaci, kdy škůdce prokáže, že v dané situaci nebyl deliktně způsobilý⁴¹

Lovětinský však dále uvádí, že pokud škůdce (např. zedník) prokáže, že vzniklá škoda „profesionála“ je způsobena náhlou nevolností či jinou indispozicí, neměl by být tento profesionál za vzniklou škodu odpovědný. Dle všeho je však judikatura v tomto případě v rozporu a neexistuje jednoznačná odpověď. Pokud tedy uvažíme, že škůdce domněnky vyvrátí hovoříme o subjektivním pojetí zavinění. V případě, že k vyvrácení nedojde hovoříme o objektivizovaném zavinění, při kterém musíme započítat i objektivní faktor náležité péče. Oba tyto případy však spadají pod subjektivní odpovědnost. Je třeba podotknout, že v případě objektivní odpovědnosti je pojem zavinění zcela bezpředmětný, přesto se ve skutkových podstatách objektivní odpovědnosti setkáváme s pojmy řádné péče či přiměřené opatrnosti.⁴²

Nad rámec úmyslu a nedbalosti se setkáváme ještě s pojmem lhostejnosti. Pojem lhostejnosti bychom přisuzovali spíše k trestnímu právu. K pojmu

³⁹ Srov. BEZOUŠKA, Petr. § 2912 [Požadovaná úroveň opatrnosti]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1563–1564.

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ PAŠEK, Martin. § 2912 [Požadovaná míra obezřetnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgijpw2nrq14yq&rowIndex=0>

⁴² Srov. LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch. *Objektivní odpovědnost v českém deliktním právu*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-841-2., s. 7.

lhostejnosti se v minulosti vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 8. 4. 2003, sp. zn. 11 Tdo 743/2002. Lhostejnost škůdce definuje jakožto vnitřní stav škůdce k dané věci v situaci, kdy škůdci vnitřně nezáleží na následku a je srozuměn s oběma možnostmi jakožto variantou k tomu, zda následek nastane či nenastane.⁴³ Obě možnosti vnímá shodně. V daném případě pak hovoříme z hlediska subjektivní stránky o úmyslu nepřímém.⁴⁴

2.3.2 Objektivní odpovědnost za újmu

Jak bylo naznačeno výše v rámci objektivní odpovědnosti není zavinění vyžadováno. Neexistence zavinění však není důvodem pro zánik nároku na náhradu škody, neboť z ustanovení § 2895 občanského zákoníku vyplývá, že: „*Škůdce je povinen nahradit škodu bez ohledu na své zavinění v případech stanovených zvlášť zákonem.*“⁴⁵

Z pohledu německé teorie práva je objektivně odpovědný ten, kdo v případě škodné události realizuje dané rizikové činnosti k vlastní potřebě či užitku, a za tyto nese odpovědnost i za předpokladu, že jedná s náležitou opatrností a řádnou péčí, tak aby zabránil příslušné škodě. Rakouská právní literatura dále potvrzuje nezávislost škůdce na zavinění ve směru k objektivní odpovědnosti. Předmětná činnost, která měla za následek škodní událost, však musí být v souladu se zákonem.⁴⁶

Při hodnocení odpovědnosti v českém právu se setkáváme s odlišnými právními názory na to, že v případě že definuje objektivní odpovědnost, tak je nutnou podmínkou i protiprávnost daného činu, neboť v případě chybějící protiprávnosti daného činu hovoříme o tzv. mimoodpovědnostní povinnosti. Na tomto rozšiřujícím dělení není v odborné veřejnosti plná shoda. České právo pak spatřuje jako protiprávnost zejména takové jednání, které je v rozporu s objektivním právem. Je však třeba podotknout, že teorie práva spatřuje

⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2003, sp. zn. 11 Tdo 743/2002.

⁴⁴ PAŠEK, Martin. § 2895 [Náhrada bez ohledu na zavinění]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. Občanský zákoník. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipw2nrql4vq&rowIndex=0>

⁴⁵ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2895.

⁴⁶ LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch. Objektivní odpovědnost v českém deliktním právu. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-841-2., s. 6.

protiprávnost i ve vzniku protiprávního stavu a samotný vznik škody a povinnost k náhradě tomuto stavu odpovídá.⁴⁷

Tyto dvě teorie jsou pak v zásadě v souladu s německou teorií práva, která spatřuje protiprávnost právě ve škůdcově jednání nebo až v následku škůdcova jednání. Jde o zásah do takových práv, které jsou předmětem ochrany deliktního práva. V praxi pak u většiny skutkových podstat objektivní odpovědnosti samotná protiprávnost není vyžadována. Zpravidla se jedná o činnosti v souladu s právem, které jsou zcela běžné, typicky jízda autem.⁴⁸

K objektivní odpovědnosti a absenci protiprávnosti se vyjádřil také Nejvyšší soud, kdy např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3095/2005. Rozsudkem bylo mimo jiné zamítnuto dovolání žalované. V daném případě se žalobce domáhal náhrady škody na majetku v situaci, kdy následkem odstřelu kamenní v lomu došlo k poškození nemovité věci žalobce. Nejvyšší soud zde aplikoval ustanovení § 432 občanského zákoníku z roku 1964, který uvádí: „*Za škodu vyvolanou povahou provozu zvláště nebezpečného odpovídá provozovatel stejně jako provozovatel dopravního prostředku.*“⁴⁹ Žalobce v tomto případě tvrdí že předmětem jeho podnikání nejsou hornické práce s užitím výbušnin, a že tuto činnost zajišťoval prostřednictvím subdodavatele, tuto argumentaci však Nejvyšší soud rozporuje s tvrzením, že: „*Z hlediska jeho odpovědnosti je rovněž nerozhodné, zda odstřel s použitím výbušnin, provádí provozovatel sám či zda jej provádí prostřednictvím jiné osoby, již tuto práci smluvně zadal a která v rámci provozu lomu trhavinu odpálila.*“⁵⁰ Je třeba podotknout, že předmětem daného dovolání nebyla otázka samotná spoluodpovědnosti subdodavatele.⁵¹

Komentář k občanskému zákoníku objektivní odpovědnost za újmu doplňuje v kontextu újmy také jako odpovědnost za výsledek, náhodu, nepříznivé nebo profesní riziko, a to v souladu s jejich vznikem, respektive škodním následkem. V situaci, kdy vzniká poškozenému právo na náhrady škody v souvislosti s předmětnou škodní událostí je nezbytnou podmínkou příčinná souvislost mezi touto událostí a vzniklým následkem. Současně platí, že v daných

⁴⁷ LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch. *Objektivní odpovědnost v českém deliktním právu*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-841-2. s. 8.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník, § 432.

⁵⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3095/2005.

⁵¹ Ibid.

případech není protiprávní jednání ani zavinění podmínkou objektivní odpovědnosti. Jinými slovy, povinnost nahradit škodu vzniká v takových situacích, kdy se osoba škůdce nemůže zprostit odpovědnosti tím, že prokáže, že škodu nezavinil. V zákonem specificky stanovených eventualitách je však možnost liberace přípustná. Existují však situace, kdy naopak zákon striktně liberaci zakazuje a v daném případě se pak jedná o absolutní objektivní odpovědnosti za újmu.⁵²

V situacích, které odpovídají specifiku zvláště stanovených zákonem, Bezouška uvádí určitou formu kategorizací či rozdělení do skupin. V některých případech mohou dané skutkové podstaty spadat i pod více kategorií. A to v případech, kdy dochází k uložení povinnosti k náhradě škody v souvislosti s některými skutkovými podstatami objektivní odpovědnosti, a to následovně:

1. Nejasné mimořádné nebezpečí:

Jednou z příčin vzniku povinnosti k náhradě újmy (za současného splnění podmínek objektivní odpovědnosti) je tzv. nejasné mimořádné nebezpečí. Zdroj tohoto nebezpečí je zpravidla ovládaný určitou osobou, která jedná vždy tak, aby případné újmě zabránila. Samotný zdroj nebezpečí pak může značným způsobem přesahovat míru běžného rizika. O nebezpečí pak v daném případě hovoříme buď v předpokladu vzniku újmy velkého rozsahu, nebo jsou dány vážné předpoklady, že tato újma nastane. Do této kategorie patří např. ustanovení § 2925 občanského zákoníku, jakožto škodu způsobenou provozem zvláště nebezpečným, ta dává za předpoklad rizika újmy značného rozsahu. Oproti tomu v případě provozu dopravních prostředků dle ustanovení § 2927 občanského zákoníku je samotný provoz již předpokladem k potenciálnímu vzniku újmy. Další situací se zvýšením rizikem jsou typicky situace v souladu s § 2944 a § 2946 občanského zákoníku, tedy újma na věci převzaté a na věci vnesené. Obecně poškozený se v tomto případě rádně domnívá, že přiměřenou ochranu či dohled k dané věci zajistí někdo další.⁵³

⁵² PAŠEK, Martin. § 2895 [Náhrada bez ohledu na zavinění]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipw2nrql4vq&rowIndex=0>

⁵³ Srov. BEZOUŠKA, Petr. § 2895 [Náhrada nezaviněné újmy]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1502.

2. Nebezpečí z důvodu vady nebo chyby

V případech újmy způsobené vadou výrobku ve smyslu § 2939–2942 je stanoven vznik újmy v souvislosti s věcí, u které se však důvodně nepředpokládá, že by vykazovala určitý druh nebezpečnosti za splnění podmínky, že je užívána způsobem k tomu určeným. Může s jednat např. o výbuch baterie v mobilním telefonu při nabíjení za užití certifikovaného příslušenství k nabíjení určeného.⁵⁴

3. Zvýšení rizika

Kategorii zvýšením rizika ke vzniku újmy můžeme přičítat zejména skutkovým podstatám uvedených v ustanovení § 2933 občanského zákoníku jakožto škodě způsobené zvířetem a škodě způsobené osobou s nebezpečnými vlastnostmi dle § 2923 občanského zákoníku. Zvíře, jakkoliv dobře vycvičené musíme zcela bezpodmínečně stále považovat za bytost nevyzpytatelnou a nikdy nelze zcela s jistotou předpovídat reakci zvířete na určitou událost. Ustanovení občanského zákoníku § 2935 odst. 2 pak upravuje pro daný případ výše zmíněnou absolutní objektivní odpovědnost, tedy zamezuje liberaci z daného případu, kdy škůdce se svévolně zmocní zvířete, které následně způsobí újmu. Oproti tomu ustanovení § 2934 občanského zákoníku připouští možnosti liberace v určitých případech. Typicky pak v případě vzniku škody, kdy pes, který slouží jako pomocník pro osobu se zdravotním postižením, způsobí určité osobě újmu. Vlastník však v tomto případě, nebo osoba které vlastník zvíře svěřil, může prokázat, že dozoroval dané zvíře s náležitou péčí.⁵⁵

4. Korelace individuální výhody a rizika

V daném případě se jedná o situaci spojenou s újmou způsobenou vadou výrobku, kdy jedné straně plyne zisk z prodeje výrobku (typicky výrobce, prodejce či dovozce) a již by potenciálně neodpovídala v případě, že by byl výrobek vadný za následky neočekávaného chování výrobku v souvislosti s danou vadou. Obecně pak můžeme hovořit o tom, že osoba vykonává činnost ve svůj prospěch a současně se tato činnost může znamenat potenciální újmu druhé straně bez zohlednění těchto

⁵⁴ Srov. BEZOUŠKA, Petr. § 2895 [Náhrada nezaviněné újmy]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1502.

⁵⁵ Ibid.

rizik. Tím by nastala nerovnováha stran, kdy by byl prospěch stavěn na jedné straně a následky újmy by současně nesl poškozený.⁵⁶

5. Sociální hledisko

Specifickou situací nad rámec výše uvedených kategorií je vznik povinnosti hradit újmu, kterou způsobila deliktně nezpůsobilá osoba ve smyslu ustanovení § 2920 odst. 2 občanského zákoníku. V případě škodné události a souvisejícího vzniku na náhradu škody je nutné posuzovat socioekonomické zázemí jak škůdce, tak poškozeného. Bezouška však uvádí, že zákonodárce spíše míří na řádnou satisfakci chudšího poškozeného oproti bohatšímu škůdci.⁵⁷

Další odlišnou kategorizaci pak uvádí Tichý a Hrádek. Objektivní odpovědnost rozdělují na několik druhů. Jedná se tak o Odpovědnost externího povinného (I.). Tento druh objektivní odpovědnosti stojí na premise, že společně s osobou odpovědnou za provoz nebo podnik současně vzniká i solidární odpovědnost za újmu další osobě. S tímto druhem objektivní odpovědnosti se nejčastěji setkáváme v případech objektivní odpovědnosti zaměstnavatele za zaviněnou chybu zaměstnance. Jedná se tedy o spojení subjektivní odpovědnosti zaměstnance za současné objektivní odpovědnosti zaměstnavatele. Poškozený musí prokázat, že zaměstnanec nejednal soukromě, ale jeho činnost byla v souvislosti se zaměstnáním. Základem pro toto určení je zejména satisfakce nároků poškozených v co nejvyšší míře.⁵⁸

Úzká objektivní odpovědnost (II.) je druh objektivní odpovědnosti, která spojuje situace v případech kdy je újma způsobena zvířetem, provozem motorových a jiných vozidel nebo výrobou energie a energetické rozvodné sítě. Základem je samotná nebezpečnost vozidel, zvířat nebo elektrické energie jako takové. Odpovědnost je tak spojena s daným rizikovým provozem či chovem. Za škodní událost pak považujeme takovou nebezpečnou situaci, jež vedla k uzákonění dané skutkové podstaty objektivní odpovědnosti.⁵⁹

⁵⁶ Srov. BEZOUŠKA, Petr. § 2895 [Náhrada nezaviněné újmy]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1502, ISBN 978-80-7400-287-8.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. *Deliktní právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8., s. 65.

⁵⁹ Ibid.

Rozšířená objektivní odpovědnost (III.) pro tento druh je typická odpovědnost za výrobek, mezi tyto výrobky však můžeme zařadit i výrobky, které vyžadují skutečně zvýšený dohled při výrobním procesu a vyžadují vysokou kvalitu výsledku což budou zejména léky a případně potraviny. Důvodem objektivní odpovědnosti je všeobecný veřejný zájem na jejich nesporné kvalitě. Předpokladem je pak příčinná souvislost mezi škodou a užitím daného výrobku.⁶⁰

Kauzálně presumovaná odpovědnost (IV.) je v praxi užívána zejména v německém právu, a to v souvislosti s geneticky modifikovanými organismy, zpravidla se jedná o rostliny, které jsou takto modifikovány za účelem většího výnosu, současně je snaha o zajištění větší odolnosti rostlin vůči povětrnostním podmínkám a škůdcům. V případě vzniku škody se pak vychází z domněnky, že došlo ke škodě v souvislosti s genetickou modifikací daného organismu. Škoda se však přičítá zejména této nově získané vlastnosti organismu získané pomocí genového inženýrství.⁶¹

Toto logické dělení pomáhá dále hlouběji teoreticky pochopit rozdělení daných skutků do skupin, není však jediné a v komentářové literatuře⁶² se můžeme setkat s celou řadou přístupů, relativně obecnou systematiku pak přináší další dělení na čtyři části a to na:

- a) *odpovědnost za nebezpečnou, rizikovou nebo zvláště nebezpečnou činnost nebo vlastnost;*
- b) *jiná odpovědnost vynucená specifičností chráněného zájmu;*
- c) *odpovědnost za výkon povolání; a*
- d) *odpovědnost za věc.*⁶³

Každý z těchto systému zařazuje jednotlivé skutkové podstaty do společných skupin podle principu vzniku škodní události, nebo jiných společných

⁶⁰ TICHÝ, Luboš a Jirí HRÁDEK. Delikt ní právo. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8. s 65..

⁶¹Ibid.

⁶²Srov. BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-25].ASPI_ID KO89_f2012CZ.Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶³Ibid.

vlastností. Principiálně však jsou si tak veškerá tato dělení podobná. Jejich cílem je především vytvoření uceleného rámce v rámci dané skupiny skutkových podstat, na které může navázat např. další specializovaná legislativa. Současně je však třeba podotknout, že pro dané skutkové podstaty vymezené v občanském zákoníku nelze užít analogii legis, neboť žádné z těchto ustanovení nelze považovat za obecnou skutkovou podstatu, ale právě jako specializované skutkové podstaty, odvolat se také dále můžeme na zásadu právní jistoty, neboť právo musí být předvídatelné. Pokud by analogie byla připuštěna musí být jasně nastavená pravidla, kdy je ještě analogie přípustná a kdy se jedná už o situaci, pro kterou aplikace analogického ustanovení není možná. Právní řády okolních zemí se v tomto neshodnou, neboť rakouský právní řád tuto analogii připouští oproti tomu německý právní řád analogii zpravidla odmítá.⁶⁴

2.3.3 Vyloučení povinnosti nahradit újmu

Předmětem předchozích dvou částí byla subjektivní a objektivní odpovědnost jakožto dva instituty, dle kterých se přičítá určitá škodní událost danému škůdci, který je pak v případě, že je za tuto odpovědný povinen hradit poškozenému náhradu vzniklé újmy. Pro oba druhy odpovědnosti však existují situace, které umožňují určitou formu zproštění se odpovědnosti v rámci dané škodní události. V případě subjektivní odpovědnosti hovoříme o takzvaném vyvinění – exulpaci. U objektivní odpovědnosti se pak setkáváme s pojmem liberace⁶⁵, tedy možnosti osvobození či zproštění se dané náhrady, je však třeba pamatovat, že občanský zákoník v některých případech možnosti liberace přímo vylučuje.⁶⁶

Základní potřebou pro nutnost zavedení jednotlivých kategorií odpovědnosti vylučující protiprávnost jsou takové okolnosti v běžném životě, které ačkoliv by se na první pohled mohly jevit protiprávní, tak mají svůj základ v ochraně práv a vždy je nutné řídit si principem proporcionality, případně

⁶⁴Srov. BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-25].ASPI_ID KO89_f2012CZ.Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁶⁵KORECKÁ, Věra. Liberace. In: HENDRYCH, Dušan a kol. Právnícký slovník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxgy2lcmvzgcy3f&refSource=toC>

⁶⁶TINTĚRA, Tomáš, Pavel PETR a Pavel PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3, s. 111.

v některých situacích dle platné dohody stran apod.⁶⁷ Mezi základní kategorie okolností vylučující protiprávnost pak stavíme, plnění zákonné povinnosti; zvláštní soukromoprávní oprávnění; svolení poškozeného; svépomoc; nutnou obranu a krajní nouzi.⁶⁸

Plnění zákonné povinnosti opravňuje určitou osobu, nebo skupinu osob k určitému jednání, které může vykazovat známky protiprávnosti. Typickým příkladem je např. lékař nebo záchranář, když rozstříhnou oděv osobě, která vyžaduje akutní zásah k záchraně života. Všeobecně pak můžeme říct, že řada nezbytných zásahů integrovaného záchranného systému splňuje tyto parametry zákonného zásahu, který vylučuje protiprávnost. Každý zásah těchto oprávněných osob, však nutně nemusí být v souladu se zákonem a případné pochybení je třeba zkoumat. Další skupinou osob mohou být např. soudní exekutoři, kteří se pohybují v obydlí povinných osob za účelem soupisu majetku. V soukromém právu je také zohledněna možnost držení věci v souladu se soukromoprávním oprávněním. Svépomoc jakožto další druh okolností vylučující protiprávnost umožňuje jedinci v případech, kdy stát z určitého důvodu nekoná, a to zejména pokud je daný zájem ohrožen prodlením, jednat za účelem zajištění daného práva, konkrétní situaci je třeba však důkladně zkoumat, zda splňuje podmínky svépomoci a nejedná se o výrazný exces, neboť nelze aby každý člověk, kdo se domáhá určitého práva jednal dle vlastního uvážení.⁶⁹

Jako další kategorií je svolení poškozeného. Se svolením poškozeného se zpravidla člověk setkává např. při medicínských zákrocích, kdy pacient stvrzuje podpisem informovaný souhlas s předmětným zákrokem. V případě pochybení se pak zkoumá, zda jednání zdravotnického personálu bylo *lege artis* – tedy v souladu s pravidly medicíny. Jako další případ svolení poškozeného může být zavřené zvíře nebo dítě v autě, kdy po ztrátě klíčů je nutné toto otevřít a zajistit přísun čerstvého vzduchu při nebezpečí udušení a přehřátí organismu. V daném případě je tedy zcela legitimní rozbít okýnko vozu za účelem záchrany života.⁷⁰

⁶⁷ TINTĚRA, Tomáš, Pavel PETR a Pavel PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3. s. 113.

⁶⁸ Ibid. s. 114.

⁶⁹ Ibid. s. 113.

⁷⁰ Ibid. s. 113.

Nutná obrana ve smyslu ustanovení § 2905 občanského zákoníku představuje další z okolností vylučujících protiprávnost. Současná soukromoprávní úprava nutné obrany se pokouší přiblížit úpravě v trestním zákoníku, zák. č. 49/2009 Sb., za účelem bezrozpornosti práva. Významným rozdílem oproti původnímu občanskému zákoníku z roku 1964 je užití zpřesňujícího pojmu nepatrné újmy.⁷¹

Je tedy vždy nutné hodnotit samotnou přiměřenost obrany. Nutno podotknout, že pojem nepatrné újmy je však třeba hodnotit subjektivně, neboť např. hrozící zásah do majetku jedné osoby se s přihlédnutím na výši může běžnému člověku zdát jako bagatelní, ale pro jinou osobu se může jednat o nezbytné peníze na přežití.⁷²

Občanský zákoník udává dvě situace nutné obrany, a to obranu vlastní, tedy sebeobranu a obranu druhé osoby nebo osob. Základní podmínkou k vyloučení protiprávnosti daného činu (potvrzení nutné obrany) tak bude především princip proporcionality, platí tedy že újma, proti které osoba zakročila nebyla nepatrná a zjevně nepřiměřená. Ten, kdo jedná v nutné obraně by se tedy měl vyvarovat jakýmkoliv excesům, neboť újma způsobena škůdci nemůže být vyšší než škoda, kterou měl způsobit.⁷³

Krajní nouze vylučuje odpovědnost jednajícího v případě, že svým jednáním způsobí újmu. Ustanovení občanského zákoníku § 2906 upravuje situace krajní nouze, které jsou definovány jako situace hrozícího nebezpečí, kterému lze zabránit pouze způsobením škody, která je méně závažná než hrozící nebezpečí.⁷⁴ Ohrožení musí být bezprostřední a aktuální. Krajní nouze, dále vylučuje protiprávnost pouze v případech, kdy nedochází k odvrácení nebezpečí, které předtím nebylo tou samou osobou vyvoláno. Jednající se vzhledem k časové tísní nemůže odvolat na zásah příslušníků integrovaného záchranného systému a jiných

⁷¹ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7., s. 24.

⁷² Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.*

⁷³ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7., s. 24 – 26.

⁷⁴ Srov. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2906.

složek státu. Jednání v krajní nouzi je tedy obdobnou situací jako nutná obrana a také vyžaduje užití principu proporcionality a vyvarování se excesů v jednání zasahujícího. Jako příklad Hrádek uvádí útok psa, který však byl úmyslně vyvolaný osobou, která psa dráždila a následně je nucena se bránit. Nelze hovořit o nutné obraně v případě útoku zvířete za předpokladu, že zvíře nebylo užito jako zbraň, v tom případě by se jednalo o nutnou obranu.⁷⁵ Tíživá situace může zahrnovat například situaci, kdy usedneme za volant automobilu po požití alkoholu z důvodu, že je nutné zajistit bezprostřední lékařské opatření v situaci, kdy není možné zajistit ošetření jiným způsobem.

2.3.4 Příčinná souvislost – kauzální nexus

Na odpovědnost za vzniklou škodu navazuje pojem příčinné souvislosti. Tak aby mohla být určité osobě uložena povinnost k náhradě škody je nutné nejprve určit příčinnou souvislost mezi škodnou událostí a jednáním škůdce.

K prokázání odpovědnosti za škodu musí existovat příčinná souvislost (kauzální nexus) mezi protiprávním jednáním, nebo právně relevantní škodnou událostí a vzniklou škodou.⁷⁶ Příčinná souvislost představuje pomyslný vztah mezi příčinnou jakožto porušením povinnosti a následkem, tedy danou újmou, která vzniká.⁷⁷

K pojmu příčinné souvislosti se také vyjadřuje judikatura Nejvyššího soudu, a to např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 231/2007. Soud konstatuje, že příčinná souvislost mezi jednáním či opomenutím je základním předpokladem odpovědnosti za škodu. Soud dále akcentuje nutnost prokázání skutkové podstaty, neboť pouhá domněnka existence nestačí k tomu, aby byla tato považována za existující.⁷⁸

⁷⁵ HRÁDEK, J. § 2905. In: BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-28]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

⁷⁶ KORECKÁ, Věra. Příčinná souvislost. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhfwp64zrguxha4tjmnuw43tb15zw65lwnfzwy33toq&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

⁷⁷ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2023-2-25]. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. s. 107. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/novy-obcansky-zakonik-1175638/>

⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 231/2007.

K posuzování příčinné souvislosti jsou významné dvě právní teorie, tzv. teorie podmínky neboli *condicio sine qua non* a dále adekvátní příčinné souvislosti.⁷⁹ Teorie podmínky podmiňuje vznik určité skutečnosti, bez které by nemohl vzniknout následek. Tedy následek by nenastal, nebýt této skutečnosti. Z teorie podmínky tak vychází myšlenka, že každá příčina je podmínkou celého následku. Toto tvrzení je však v rozporu se situacemi, kdy dochází k řetězení různých následků, které vedle sebe existují paralelně a je nutné hodnotit kauzální vztah mezi každou jednotlivou škodou. Jedná se o situace, kdy škodní události na sebe navazují, typickým příkladem mohou být hromadné dopravní nehody, kdy jedna dopravní nehoda způsobí další dopravní nehodu.⁸⁰

Druhou právní teorií související s hodnocením příčinné souvislosti, a to teorií adekvátní příčinné souvislosti se v minulosti zabýval i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.⁸¹ Pojem adekvátnosti příčinné souvislosti vychází z myšlenky, že škůdce způsobil škodu, i když lze do jisté míry zvážit, zda tato škoda skutečně musela být způsobena. Jedním ze základních účelů subjektivní odpovědnosti za újmu je vynutit na škůdci náhradu újmy, pokud byla způsobena. Subjektivní odpovědnost tedy předpokládá, že člověk vůbec mohl předvídat, že předmětné jednání způsobí danou újmu. Předvídatelnost nepříznivého následku je tedy základním požadavkem, který stojí za myšlenkou adekvátnosti příčinné souvislosti. V tomto ohledu je relativně podobná kritériu zavinění, v daném případě nedbalostního zavinění, jakožto podmínce subjektivní odpovědnosti za škodu. Rozdílem v této koncepci je tedy samotný subjekt, podle kterého se předvídatelnost následku posuzuje. Při určování zavinění je rozhodujícím faktorem aktivní subjekt. Kritériem pro určení teorie adekvátnosti příčinné souvislosti je tzv. ideální pozorovatel, tj. osoba, která má veškeré znalosti k tomu, aby mohla danou věc adekvátně posoudit.⁸²

Obecně je tak vždy nutné, aby okolnosti škodní události byly hodnoceny tak zda vzniklá újma je v příčinné souvislosti právě s danou škodní událostí, tedy zajištění daného poměru mezi skutky. V praxi se setkáváme se situacemi, že újma

⁷⁹ TINTĚRA, Tomáš, Pavel PETR a Pavel PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3, s. 112.

⁸⁰ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. *Delikt ní právo*. V Praze: C.H. Beck, 2017. 1. vydání. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 127.

⁸¹ TINTĚRA, Tomáš, Pavel PETR a Pavel PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3, s. 112.

⁸² Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.

vznikne v souvislosti s více příčinami a na tyto se navazuje více následků. Pro určení nároku na odškodnění je však důležité, která z těchto příčin je podstatnou a hlavní příčinnou vzniku újmy.⁸³

K otázce podstatné a hlavní příčiny se v minulosti vyjádřil již Nejvyšší soud ČSSR, ve svém rozhodnutí ze dne 28. dubna 1962, 4 Cz 86/61. Nejvyšší soud řešil otázku, zda zdravotní stav žalobce je v příčinné souvislosti s úrazovým dějem způsobený pracovním úrazem žalobce nebo je v příčinné souvislosti s žalobcovým zdravotním stavem před vznikem úrazu.⁸⁴ Nejvyšší soud dále k tomuto uvádí: „Existence určitého chorobného stavu, třeba latentního, nemůže vyloučit závěr, že mezi úrazovým dějem a jím vyvolaným následným chorobným stavem je přímá příčinná souvislost a že tedy vyvolání tohoto chorobného stavu bylo způsobeno jako jednou z hlavních příčin, které jej vyvolaly, pracovním úkonem, při jehož provádění k němu došlo. Na správnosti tohoto závěru nemůže ničeho měnit skutečnost, že na vznik poškození zdraví vyvolaného úrazovým dějem spolupůsobily i jiné vnitřní faktory, vrozené nebo získané, jež vyvolávají pro organismus neobvyklé podmínky, jak je tomu kupř. u dispozice vyvolané dříve vzniklým chorobným stavem.“⁸⁵

2.4 Škoda a nemajetková újma

Škoda a újma (nemajetková) představují dva opakující se pojmy, které je třeba pro účely předmětné diplomové práce jednoznačně rozlišit. V běžné populaci jsou pak pojmy škoda a újma brány jako synonymum, což je však s ohledem na potřebu sjednocené právní terminologie zcela nevhodné. Z důvodu terminologické přesnosti tak dochází k rozlišení těchto dvou pojmů již na úrovni občanského zákoníku. Občanský zákoník vnímá škodu jako materiální újmu (újmu na jmění), oproti tomu se pojem škoda v případě, že komentujeme nemateriální újmu zpravidla neuzívá.⁸⁶

Jak bylo uvedeno v první kapitole, tak zákonodárce značně poukazoval na silné materialistické pojetí náhrady škody a újmy dle původního obecného občanského zákoníku. Tuto myšlenku však zcela nenaplnil a stále je újmy dělena

⁸³ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2023-2-25]. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. s. 108. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/novy-obcansky-zakonik-1175638/>

⁸⁴Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 4. 1962, sp. zn. 4 Cz 86/61.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ TINTĚRA, Tomáš, Pavel PETR a Pavel PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3. s. 107.

do dvou základních kategorií, především s ohledem na to, že nemajetková újma je hrazena vždy, pokud je toto součástí smlouvy nebo je tato povinnost vysloveně uvedena v zákoně.⁸⁷

2.4.1 Nemajetková újma

Nemajetkovou újma je pak taková újma, která doléhá na osobu přímo, ať už se jedná o slovní útoky, nebo o zásah do tělesné integrity jedince. Jedná se tedy zejména o zásah do přirozených práv člověka. K narušení těchto práv dochází různým způsobem, a i samotná intenzita zásahu není vždy pro každého člověka stejná.⁸⁸

Občanský zákoník uvádí taxativní výčet případů, kdy je možné nemajetkovou újmu nárokovat. Nad rámec zákonem stanovené povinnosti k náhradě nemajetkové újmy zákon umožňuje uvést náhradu nemajetkové újmy jakožto součást smluvních závazků mezi potenciálním škůdcem a poškozeným. V případě, že dojde porušení smluvních povinností jednou ze stran smlouvy. Což jen koresponduje s úmyslem zákonodárce, který v současném občanském zákoníku klade velký důraz na volnost smluvních stran.⁸⁹

Samotný pojem újmy však zákonem není přímo definován a je nutné hledat definice v odborné literatuře a dalších odborných zdrojích. K dělení pojmu újmy na nemajetkovou a majetkovou újmu pak reaguje i komentář k občanskému zákoníku, který se vyjádřil k pojmu újmy následovně: „*Újmou se rozumí zásah do práv a právem chráněných zájmů poškozeného (dohromady označovaných jako právní statky), zahrnující jak újmu majetkovou (škodu), tak i újmu nemajetkovou (imateriální).*“⁹⁰

⁸⁷ PAVELEK, Ondřej. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9., s. 7.

⁸⁸ TINTĚRA, Tomáš, Pavel PĚTR a Pavel PĚTR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3. s. 107.

⁸⁹ Ibid.

⁹⁰ PAŠEK, Martin. § 2894 [Škoda a nemajetková újma]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgijpw2nrql4yq&rowIndex=0>

2.4.2 Majetková škoda

K pojmu majetkové újmy neboli škody se již dříve vyjádřil Nejvyšší soud ČSSR ve svém stanovisku ze dne 18. 11. 1970, Cpj 87/70. Pojem škoda definuje Nejvyšší soud následovně: „*V právní teorii i soudní praxi se „škoda“ (jako kategorie občanského práva) chápe jako újma, která nastala (se projevuje) v majetkové sféře poškozeného a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi (a je tedy – nedochází-li k naturální restituci – napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především poskytnutím peněz).*“⁹¹

V literatuře se však můžeme setkat i s pojmem „deliktní tripartice“, kdy je újma rozdělena na tři základní pojmy, a to újma majetková, újma nemajetková a újma na zdraví. Újmou na zdraví se tak mohou rozumět majetkové i nemajetkové náhrady poškozeného. Neboť újma na zdraví může zasahovat i do jeho majetkové sféry poškozeného.⁹²

Typicky se jedná o situace, kdy po dopravní nehodě je poškozený několik měsíců v pracovní neschopnosti a není schopen práce, v horším případě je újma na zdraví natolik velká, že mu neumožňuje návrat na stejnou pracovní pozici případně způsobí trvalou invaliditu v různém stupni. Poškozenému pak vznikají nejen nároky na odškodnění nemajetkové újmy, ale i související majetkové. Konkrétní nároky pak budou předmětem dalších kapitol.

⁹¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70.

⁹² ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, s. 2.

3. Majetková újma

Rozdílný přístup ke vnímání pojmů škody a (nemajetkové) újmy byl vysvětlen v předchozí kapitole. K základnímu zákonnému ukotvení majetkové újmy – škody uvádí občanský zákoník následující: „*Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody)*.“⁹³ Škudci tak vzniká povinnost (závazek) vůči poškozenému ve formě povinnosti náhrady škody. S majetkovou škodou se bezpodmínečně pojí i pojem samotného majetku, který občanský zákoník definuje jako: „*Souhrn všeho, co osobě patří, tvoří její majetek. Jméno osoby tvoří souhrn jejího majetku a jejích dluhů*.“⁹⁴

Majetková újma je všeobecně vnímána jako skutečná škoda, která vznikla poškozenému na majetku anebo případný ušlý zisk v souvislosti se škodou. Základ majetkové škody je stanoven ve vrácení původní věci nebo uvedení věci do původního stavu. Na druhou stranu lze peněžitou náhradu škody přiznat na žádost poškozeného nebo v případech, kdy uvedení do původního stavu není prakticky proveditelné.⁹⁵

Nezbytným prvkem, který je třeba při výpočtu výše škody na majetku zohlednit, je typická hodnota majetku v době vzniku škody. Současně je při náhradě majetkové škody nutné započíst i částku, kterou poškozená strana musela zaplatit, aby mohla opravit nebo nahradit funkci věci. Při stanovení výše náhrady škody, která byla způsobena neúmyslně, je v soudní praxi ponechána soudci pravomoc využít volného uvážení a výši náhrady škody přiměřeně snížit. Přitom je povinen zohlednit zejména specifika nehody, jakož i osobní a finanční situaci žalobce i poškozeného.⁹⁶

3.1 Skutečná škoda

S majetkovou škodou úzce souvisí pojem skutečné škody. Skutečná škoda je pak taková škoda na jejímž základě dojde ke snížení jmění (aktiv) poškozeného. Obdobně se k definici skutečné škody staví judikatura, která uvádí skutečnou škodu jako úbytek majetku. Ústavní soud se k problematice skutečné škody vyjádřil jako

⁹³ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2894.

⁹⁴ Ibid., § 495.

⁹⁵ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7. s. 3.

⁹⁶ Ibid.

majetkovou újmu, jež lze nahradit penězi. Škoda pak nastává ve zmenšení a dalším znehodnocení současného majetku poškozené osoby. Škodou se však rozumí i skutečně účelně vynaložené náklady.⁹⁷

Tyto účelně vynaložené náklady vznikají v souvislosti s několika situacemi jedná se o náklady na:

- zabránění nebo odvrácení škody;
- k zajištění informací ohledně výše škody, typicky se jedná o situaci, kdy je nutné určit přesnou hodnotu škody v takovém případě je možné využít specializovaného znalce z oboru ve kterém došlo k výši škody;
- za účelem odstranění samotného škodného následku, zpravidla se jedná např. o náklad na dopravu z místa nehody v souvislosti s odtažením nepojízdného vozu;
- na překonání doby, než bude škoda nahrazena – např. na zajištění provizorního bydlení v případě poškozené nemovitosti, na pronájem náhradního mobilního telefonu, ale i na pokrytí úroků z úvěru, který vznikl v souvislosti s nutností zajištění prostředků poškozeným k nápravě škody.⁹⁸

K účelnosti a důvodnosti vynaložených nákladů se věnoval např. Nejvyšší soud České republiky, ve svém rozsudku ze dne 30. 11. 1990, sp. zn. 1 Cz 86/90. Žalobce (poškozený) se domáhal náhrady škody co do výše vynaložené částky za pronájem vozidla, neboť škůdce (žalovaný) způsobil žalobci dopravní nehodu při které došlo k poškození vozidla žalobce. Žalobce byl nucen zajistit si náhradní pronájem vozu v autopůjčovně za účelem zahraniční cesty. Nižší soudní instance v předchozích rozhodnutích však rozhodly, že se jedná o jinou škodu, která nesouvisí se samotnou škodní událostí. Nejvyšší soud však rozhodl následovně: „*Soudy obou stupňů v projednávané věci pochybily, když újmu, spočívající v zaplacení půjčoveného za náhradní auto, považovaly za jinou škodu.*“⁹⁹ Došlo tak

⁹⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 18/01.

⁹⁸ Srov. BEZOUŠKA, Petr. § 2952 [Rozsah náhrady škody]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1689.

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 1990, sp. zn. 1 Cz 86/90.

ke zrušení předchozích rozsudků soudů nižšího stupně a věc byla vrácena k projednání soudu prvního stupně.

Obdobné stanovisko k dané problematice zaujal i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 24. 07. 2018, sp. zn. I. ÚS 3831/17, který vyvozuje podmínku účelnosti vynaložených nákladů na využívání náhradního vozidla. V tomto případě se Ústavní soud zabýval otázkou, zda doba, po kterou bylo vozidlo v pronájmu poškozeného je nezbytně dlouhá pro účely odškodnění účelně vynaložených nákladů. Tím, že poškozený užívá náhradní vozidlo dochází k částečnému a dočasnému zhojení jeho situace, tak aby uvedené škoda měla co nejmenší dopad na jeho osobní a profesní život. Ústavní soud také uvedl, že dle ustálené judikatury Nejvyššího soudu např. rozsudek sp. zn. 25 Cdo 232/2012 a 25 Cdo 3911/2017, má poškozený právní nárok k pronájmu vozidla po nezbytně nutnou dobu opravy vlastního vozidla.¹⁰⁰ Rozsudky, pro které byla tato ústavní stížnost podána byly zrušeny. Ústavní soud dále konstatoval, že ačkoliv byl poškozený informován o totální škodě na vozidle v nejbližších dnech po nehodě není možné jej za toto sankcionovat, neboť k pořízení vozu musel vyčkat na vyplacení jistiny ze strany pojišťovny viníka nehody. Rozhodnou dobou pro určení nákladu tak není doba mezi nehodou a rozhodnutím o nemožnosti opravy vozidla (totální škodě), ale právě doba mezi vznikem škody a vyplacením jistiny. Ústavní soud dále zdůraznil, že: „...využívání náhradního vozidla nemůže být zcela bezbřehé a vždy musí být splněna podmínka účelnosti jeho využití...“¹⁰¹

Jak bylo uvedeno výše, z druhé věty a z ustanovení § 495 občanského zákoníku vyplývá, že jmění osoby je tvořeno i souhrnem jejích dluhů. Je tak zcela přirozené, že jednou z kategorií odškodnění skutečné škody budou dluhy poškozeného, které vzniknou v souvislosti s nově nastalou škodou. Na což odkazuje ustanovení § 2952 občanského zákoníku, které k tomuto uvádí: „*Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.*“¹⁰² Zákon tak umožňuje domluvu mezi škůdcem a poškozeným ve smyslu náhrady dluhu škůdcem ve prospěch poškozeného. V minulosti byla tato situace řešena k tíži poškozeného, neboť dle příslušné historické judikatury vznikala škoda až ve chvíli, kdy došlo poškozeným ke

¹⁰⁰ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2018, sp. zn. I. ÚS 3831/17.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2952.

splacení dluhu. Poměrně zásadní problém byla i situace, kdy poškozený neměl dostatek prostředků na úhradu dluhu a tím se zvyšovaly náklady na samotnou obsluhu pohledávky (typicky úroky, smluvní pokuty apod.) tzv. příslušenství. K této historické nespravedlnosti však zákonodárce při zpracování současného občanského zákoníku sjednal nápravu. Komentář uvádí, že s odkazem na § 2894 občanského zákoníku se zatížení jmění dluhem považuje za skutečnou škodu. Z pohledu ekonomické bilance pak můžeme hovořit o tom, že škoda není pouhé snížení aktiv, ale i zvýšení pasiv.¹⁰³ Poškozený tak v současnosti může požádat škůdce, aby hradil dluhy do výše způsobené škody.

3.2 Ušlý zisk

Za ušlý zisk (*lucrum cessans*) můžeme považovat takovou škodu jež má za následek, že majetek poškozeného nebyl navýšen ani jinak zvětšen v důsledku předmětné škody, ačkoliv bylo zcela legitimní a důvodné očekávat, že k takovému navýšení majetku dojde. Tento stav pak můžeme tedy nazývat ušlým ziskem, peněžitou ztrátou.¹⁰⁴

Výpočet ušlého zisku musí být vypočten ke dni podání žaloby na náhradu škody. Podle ustálené judikatury není určení výše ušlého zisku náhodné a musí být provedeno tak, aby byla stanovena pravděpodobná částka, která se blíží jistotě založené na zdravém rozumu. Současný občanský zákoník akcentuje dispozitivnost smluvních stran a je tedy možné, že na rozdíl od dřívějších zákonných úprav je v současnosti teoreticky myslitelné omezit výši náhrady škody podle smluvní dohody, nesmíme však zapomenout na zákonné limity.¹⁰⁵

Judikatura Nejvyššího soudu pak například v Rozsudku ze dne 8. 3. 2022, sp. zn. 30 Cdo 2358/2021, definuje ušlý zisk následovně: „*Ušlý zisk je újmou spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se tak dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. Ušlý zisk se neprojevuje zmenšením majetku poškozeného, nýbrž ztrátou*

¹⁰³ BEZOUŠKA, Petr. § 2952 [Rozsah náhrady škody]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1690.

¹⁰⁴ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7., s. 9.

¹⁰⁵ Ibid.

očekávaného přínosu. Pro výši ušlého zisku je rozhodující, jakému prospěchu, k němuž mělo reálně dojít, zabránilo jednání škůdce, tedy konkrétně o jaký reálně dosažitelný (nikoli hypotetický) prospěch poškozený přišel.“¹⁰⁶

Výši ušlého zisku určuje to, jaký zisk měl být skutečně získán, ale nemohl být získán, v důsledku jednání škůdce, a zejména to, o jaký skutečný prospěch poškozený přišel. Ve skutečnosti nelze ušlý zisk odvodit z pouhého tvrzení, že byl zmařen podnikatelský nebo jiný ziskový záměr, pokud není podložen již existujícími nebo reálně dosažitelnými podmínkami, které naznačují, že by k zisku skutečně došlo, nebýt škodné události.¹⁰⁷ Typicky se může jednat o: smlouvy o smlouvě budoucí, sjednané ústní dohody apod.

V případě výše ušlého zisku a jeho výpočtu však nutně nemusí vycházet jen z předpokladu dosažitelnosti, ale i z průměrného výdělku v souladu s nálezem Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 922/18. Na který také navazuje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2022, sp. zn. 30 Cdo 2358/2021 v návaznosti na rozsudek ze dne 13. 9. 2021, sp. zn. 30. Cdo 333/2021 který aplikuje ústavní náleží sp. zn. I. ÚS 922/18 uvádí že: *„při řešení otázky ušlého zisku podnikatele nelze odhlížet od charakteru podnikání jako takového. Na podnikatelskou činnost tak nelze nahlížet pouze v jejím úzkém slova smyslu, kdy dochází k realizaci konkrétní smlouvy či konkrétní zakázky, neboť činnost podnikatele je nepochybně širší a zahrnuje i činnosti, které nesměřují bezprostřednímu dosažení zisku, ale které se následně projeví v podnikatelském výsledku jako takovém. Činnost podnikatele směřující k vydobytí zisku je nepochybně bohatší než samotná konečná finální realizace té které zakázky. Požadavky kladené soudy na prokázání ušlého zisku proto musí být přiměřené konkrétní činnosti konkrétního poškozeného a zohledňovat to, že podstatnou je především ta skutečnost, že v důsledku nezákonného rozhodnutí poškozený nemohl vykonávat svou podnikatelskou činnost.“¹⁰⁸*

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2857/2005.

¹⁰⁷ Srov. BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BANYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081). [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-28].ASPI_ID KO89_f2012CZ.Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2022, sp. zn. 30 Cdo 2358/2021.

4. Náhrada škody na majetku

Pravidla a způsob k náhradě škody upravuje občanský zákoník v ustanovení § 2951 a násl. Uplatnění nároku na náhradu škody se uplatňují dvě základní roviny odškodnění. Jednou z těchto rovin je uvedení do předešlého stavu a druhou pak peněžitá náhrada v případě, že naturální restituice, tedy uvedení do předešlého stavu není možné. Základem pro veškerá odškodnění je pak již zmiňované ustanovení § 2894 občanského zákoníku. Obecně pak platí, že zásady pro odškodňování majetkové újmy lze přiměřeně aplikovat i při odškodňování újmy nemajetkové.¹⁰⁹

V případech náhrady škody se setkáváme s pojmem nahraditelná škoda, který představuje újmu na chráněných zájmech, tato škoda by měla být v příčinné souvislosti právě s jednáním nebo opomenutím s osobou škůdce, nebo zda li je tato škoda předmět objektivní odpovědnosti dle zákona. K užití výše škody se užívá diferenční nebo také rozdílová teorie. Základem pro výpočet je tedy rozdíl v hodnotě majetku před škodnou událostí a v době po dané škodní události, která nastala protiprávním jednáním škůdce nebo mu je přičítána z titulu objektivní odpovědnosti. Dále platí, že lze hradit jen takovou škodu, při které je náhrada v souladu s dobrými mravy a veřejným pořádkem. Nelze tak hradit škodu, která vznikla na majetku z trestné či jinak nezákonné činnosti nebo s tímto jinak souvisí. Zkoumá se tedy i legitimita a protiprávnost samotného práva na náhrady této škody.¹¹⁰ Tato úprava je vcelku logická, neboť hradit ztrátu na zisku drogovému dealerovi v souvislosti se újmou na zdraví by bylo zcela v rozporu s dobrými mravy.

4.1 Náhrada majetkové škody při újmě na zdraví

V souladu s cílem této diplomové práce, která se zaměřuje na odškodnění újmy při zásahu do přirozených práv člověka bude v této kapitole věnován prostor zejména náhradě majetkové škody, která vzniká v důsledku újmy na zdraví. Jedná se o tyto konkrétní náhrady: ušlý výdělek a peněžitá renta po skončení pracovní neschopnosti, účelně vynaložené náklady v souvislosti s léčbou nebo náklady na pohřeb a výživu pozůstalých. Je zřejmé že škoda na zdraví se může negativně promítnout v majetkové sféře poškozeného a vznikají tak majetkové ztráty. Samotná léčba pak generuje další náklady, které je třeba odškodnit.

¹⁰⁹ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. Deliktní právo. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 283.

¹¹⁰ Ibid.

4.1.1 Ušlý výdělek a peněžitá renta

V případech, kdy je škůdcem způsobena újma na zdraví a poškozený je nucen setrvat v dočasné pracovní neschopnosti vzniká poškozenému nárok na náhradu tohoto ušlého výdělku, a to dle ustanovení občanského zákoníku § 2962. Nejvyšší soud k tomuto ve svém rozsudku ze dne 12. 3. 1997, 3 Cdon 953/96, uvádí, že: „*účelem náhrady za ztrátu na tomto výdělku je poskytnout přiměřené odškodnění pracovníku, který není schopen pro své zdravotní postižení, způsobené následky pracovního úrazu, dosahovat trvale nebo dočasně takový výdělek (příjem kladený výdělku na roveň), který měl před poškozením*“¹¹¹ Nejvyšší soud k tomuto dále potvrzuje, že se jedná o majetkovou škodu.

Dočasnou pracovní neschopností se rozumí dle ustanovení § 55 zákona o nemocenském pojištění takový zdravotní stav pojištěnce, kdy není schopen vykonávat dosavadní pojištěnou činnost, nebo plnit povinnosti uchazeče o zaměstnání.¹¹² O pracovní neschopnosti pak rozhoduje ošetřující lékař poškozeného. Rozhodnutí o pracovní neschopnosti poškozeného upravuje § 57 zákona o nemocenském pojištění.¹¹³

Pro účely odškodnění ušlého výdělku rozlišujeme dvě skupiny poškozených osob, a to zaměstnance vykonávající závislou práci a osoby samostatně výdělečně činné (podnikatele). Elischer dále uvádí, že pojem výdělku je nutné vnímat značně široce. Nejedná se tak o pouhou ztrátu platu nebo mzdy, ale i jakoukoliv ztrátu v případě, že poškozený vykonává práci na tzv. dohody. Dále by měly být odškodněny veškeré ztráty plynoucí z příjmu z jiné výdělečné činnosti (příjmy z pronájmů, autorské honoráře...)¹¹⁴

Judikatura se dále také zabývala situací předpokládaných příjmů, kdy poškozený měl do zaměstnání teprve nastupovat, nebo očekával jinou výdělečnou činnost, typicky ztráta zakázek pro OSVČ.¹¹⁵ V daném případě, tedy hovoříme o ztrátě na předpokládaném výdělku. K tomuto se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém

¹¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 953/96.

¹¹² Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, § 55.

¹¹³ Ibid.

¹¹⁴ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, s. 178-179.

¹¹⁵ Ibid.

rozsudku ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 857/2003. Nejvyšší soud se vyjádřil, že poškozený má nárok na náhradu ztráty na výdělku i v případě neuskutečněného příjmu v následku škodní události. Poškozený je v tomto případě nucen prokázat výši škody, která mu byla způsobena a to např. výši výdělku, který by dosahovala osoba ve stejné profesi v rozhodném období, tedy po dobu trvání pracovní neschopnosti.¹¹⁶

V případě závisle práce je výpočet odškodnění ušlého výdělku stanoven tím způsobem, že dojde k výpočtu průměrného výdělku poškozeného v rozhodném období (předchozí kalendářní čtvrtletí před vznikem škody). Výsledná částka je následně násobena počtem zameškaných pracovních dní či hodin a následně jsou od této částky odečteny dávky nemocenského pojištění a náhrada mzdy vyplacena zaměstnavatelem, výsledný stanovený rozdíl je tedy výše škody, kterou hradí škůdce poškozenému na ušlém výdělku. V případě OSVČ je výpočet složitější především s ohledem na zálohovou daň a výše se stanovuje např. z daňového příznání v předchozím kalendářním před roce vznikem nehody.

O další skupině osob, které náleží odškodnění ušlého výdělku dále pojednává odstavec 2 ustanovení § 2962 občanského zákoníku. Definuje situaci, kdy žákovi, nebo studentovi náleží náhrada na ztrátu na výdělku. Předmětný výdělek by se dalo v budoucnu očekávat, pokud by nenastala škodní událost. Dle míry poškození na zdraví se pak v případném hodnocení, vychází z předpokladu, že poškozený by řádně dokončil studia a nastoupil do zaměstnání. Toto poškození zdraví tedy mohlo prodloužit dobu studia.¹¹⁷ Samotnou výši odškodnění se zabýval Nejvyšší soud, a to v rozsudku ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1998/2011, že je třeba vycházet z nástupních platů v daném oboru v době případného nástupu.¹¹⁸ Toto je zpravidla zjištěno dle údajů, které spravuje Český statistický úřad.

Po skončení pracovní neschopnosti mohou přetrvávat dlouhodobé zdravotní následky v příčinné souvislosti s utrpěnou újmou. Způsobená újma tak může nadále zasahovat do majetkové sféry poškozeného, kdy není schopen dosáhnout stejných

¹¹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 857/2003.

¹¹⁷ RYŠKA, Michal. § 2962 [Po dobu pracovní neschopnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgijpw2nrql4yq&rowIndex=0>

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1998/2011.

příjmů, kterých by dosahoval, pokud by nenastala předmětná škodní událost. Je žádoucí, aby byly poškozenému nahrazeny ztracené příjmy i pro delší období, než je dočasná pracovní neschopnost. Tato náhrada je dále nazývána jako peněžitá renta.¹¹⁹ Účelem ustanovení § 2963 občanského zákoníku je také pamatovat na následky závažných zranění poškozeného v důsledku škodní události, které mohou být dlouhodobého rázu, tak aby mohla být poškozenému nahrazena majetková škoda i v případě, kdy mu vznikne tzv. trvalá nebo dočasná invalidita různého stupně. Stupeň invalidity odkazuje na míru neschopnosti poškozeného vykonávat pracovní činnost. Podmínky stanovení invalidity jsou upraveny ustanoveních § 38-42 v zákoně č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.¹²⁰

Právo na náhradu vzniká poškozenému zpravidla dnem, kdy došlo k poklesu výdělku, nejčastěji tento den odpovídá dnu ukončení dočasné pracovní neschopnosti. Toto právo však nevzniká automaticky. Bezouška uvádí: „*Může-li postižený i přes lékařsky zjištěnou sníženou výdělečnou schopnost vykonávat svoji dosavadní práci bez dopadu na výši příjmu, nemá právo na náhradu ztráty na výdělku.*“¹²¹ Stejným způsobem platí, pokud se v budoucnu změní stav poškozeného k lepšímu toto právo může zaniknout. Dalším důvodem pro zánik tohoto práva na náhradu je v souvislosti přiznáním starobního důchodu, ať už se jedná o mimořádný (předčasný) nebo „standartní“. Je nutné podotknout, že samotné dosažení minimálního důchodového věku nezakládá zánik tohoto práva. Součástí této náhrady může být také náhrada za ztrátu na důchodu, neboť předpokládané nižší příjmy poškozeného mohou negativně ovlivnit výši starobního důchodu.¹²² Občanský zákoník dále stanoví, že v případě že má poškozený v příčinné souvislosti s nehodou zvýšené náklady na zajištění osobních potřeb jsou tyto náklady předmětem odškodnění, typicky náklady na speciální dietu, nebo zajištění asistence na pomoc s pohybem. Přiznaná renta může být dále valorizována a její

¹¹⁹ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, s. 180-181.

¹²⁰ RYŠKA, Michal. § 2963 [Po skončení pracovní neschopnosti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipw2nrql4yq&rowIndex=0>

¹²¹ BEZOUŠKA, Petr. § 2963 [Náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1734–1736.

¹²² Srov. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník § 2964.

výše upravována. V případě vážných důvodů může do způsobu zajištění a její výše zasáhnout soud.¹²³

Součástí problematiky přiznané renty je také situace, kdy dle ustanovení § 2936 odst. 2 občanského zákoníku dosahuje poškozený stejného výdělku jako před vzniklou újmou, ale za cenu zvýšeného úsilí a námahy. Do této problematiky vstoupil i Nejvyšší soud, který ve svém rozsudku ze dne 25. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 4127/2011, uvedl, že je třeba zohlednit toto zvýšené úsilí ve prospěch poškozeného, a nikoliv v jeho neprospěch ve smyslu krácení přiznané renty z důvodu dosažení stejného, respektive vyššího výdělku bez vynaložení tohoto úsilí.¹²⁴

4.1.2 Náklady léčení

V souvislosti s odškodněním újmy na zdraví se setkáváme s řadou související nároků, které vznikají v návaznosti na léčbu dané újmy. Komentář k ustanovení § 2960 občanskému zákoníku tyto náklady dělí na náklady spojené s péčí o zdraví, osobu poškozeného a domácnost poškozeného.¹²⁵

Pro zjednodušení odškodnění pak v praxi můžeme rozlišit na tyto tři základní kategorie, jedná se zejména o náklady na léčbu. V tomto případě se jedná nejčastěji o náklady účelně vynaložené za léky, zdravotnické pomůcky jako jsou berle, nebo nástavec na toaletu, dále pak např. náklady na fyzioterapii a případné masáže a další účelně vynaložené náklady v příčinné souvislosti se vzniklou újmou. Dále cestovné, jakožto náklad na cesty do zdravotnických zařízení a dalších zařízení za účelem léčby újmy na zdraví. Poslední kategorií jsou pak náklady péče v souvislosti se vzniklou újmou, jedná se např. o pomoc v domácnosti, doprovod k lékaři, příprava a podávání stravy, úklid domácnosti a další přidružené činnosti, které si nemohl poškozený zajistit sám z důvodu vzniklé újmy na zdraví.

Do první kategorie nákladů léčení zařadíme tedy výdaje za léky a zdravotnické pomůcky má přímočaré řešení, kdy základem pro toto odškodnění

¹²³ BEZOUŠKA, Petr. § 2963 [Náhrada za ztrátu na výdělkem po skončení pracovní neschopnosti]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1734–1736.

¹²⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 4127/2011.

¹²⁵ BEZOUŠKA, Petr. § 2960 [Náklady spojené s péčí o zdraví]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1723–1724.

tvoří doporučení lékaře, nebo fyzioterapeuta k užití předmětného léku, pomůcky apod. Dále platí, že může dojít k úhradě léků na předpis a dalších doplatků za zdravotnické pomůcky. Vždy je potřeba prokázat účelnost vynaložených nákladů a současně, že byly vynaloženy v příčinné souvislosti se vzniklou újmou.

Základem nároku na odškodnění nákladů léčení je jejich účelnost za současného prokázání příčinné souvislosti vzniku nákladu v souvislosti s léčbou dané újmy na zdraví. Účelností nákladů cestovního se v minulosti zabýval Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 424/2003. V daném případě žalovaná rozporovala účelnost vynaložených nákladů cestovní s ohledem na vzdálenost lékaře od místa bydliště žalobce. Žalovaná tvrdila, že by měl žalobce navštěvovat závodního lékaře. Toto tvrzení však bylo v rozporu s právem na svobodnou volbu lékaře. Současně lze namítat, že žalobce není povinen dané náklady léčení snižovat za účelem nižšího plnění ze strany škůdce.¹²⁶ Nejvyšší soud k tomuto dále uvedl: „...náklady jízdného a cestovního spojené s léčením následků pracovního úrazu nebo nemoci z povolání nelze považovat za neúčelně vynaložené jen z toho důvodu, že při poskytnutí zdravotní péče srovnatelné úrovně u jiného lékaře mohly být výlohy poškozeného zaměstnance nižší.“¹²⁷ V obdobném případě se Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. 21 Cdo 4880/2014 vyjádřil prakticky totožně se stanoviskem Nejvyššího soudu v předchozím rozsudku.¹²⁸

Náklady péče představují další vymezenou kategorií v rámci odškodnění nákladů léčení. Náklady péče vznikají poškozenému v případě, že újma na zdraví, která mu byla způsobena, vyžaduje pomoc další osoby, typicky se jedná o přípravu stravy a další výpomoc v domácnosti a jiné přidružené činnosti, nebo doprovod k lékaři. Často tyto činnosti vykonává rodinný příslušník bez nároku na odměnu v rámci tzv. rodinné solidarity. Míra této pomoci může být však výrazně větší této rodinné solidaritě se vymykat. V tu chvíli náleží i rodinnému příslušníkovi nárok na odměnu. Otázkou rodinné solidarity a nároku na odměnu se zabýval Ústavní soud, který se vyjádřil ve svém nálezu ze dne 24. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 870/14, tak že i rodiče poškozeného a jiné osoby blízké jsou oprávněni požadovat odměnu za péči v rozsahu, kterou by hradil poškozený pečovatelské službě. Ústavní soud dále uvedl, že v případě vážného zdravotního stavu mohou rozhodnutí o případné

¹²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 424/2003.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. 21 Cdo 4880/2014.

vykonané péči rozhodnout opatrovník, zda zajistit profesionální ošetřovatele, nebo se o poškozeného postará sám. Toto břemeno by však nemělo jít k tíži pečující osoby. Obdobně se k dané problematice vyjádřil Ústavní soud již dříve, a to ve svém nálezu soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12.¹²⁹

4.2 Náhrada majetkové škody pozůstalým

V případech, kde škodní události s následkem smrti vznikají oprávněným osobám v souvislosti se smrtí zemřelého poškozeného majetkové škody. Za tyto škody považujeme zejména náklady na vypravení pohřbu a případná výživa pozůstalých.

Náhrada nákladů pohřbu ve smyslu ustanovení § 2961 občanského zákoníku náleží vypraviteli pohřbu zemřelého, který je poškozeným v příčinné souvislosti s újmou na zdraví. Vypravitel pohřbu nemusí být příbuzným zemřelého, jedná se o osobu, která tyto náklady pohřbu vynaložila, tedy v případě osob bez příbuzného hradí tyto náklady obec dle trvalého bydliště zemřelého, nebo místa úmrtí nelze-li trvalé bydliště dohledat. Výčet těchto nákladů uvádí Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004 přehled základních nároků, které vypravitel pohřbu zpravidla nucen hradit, a to poplatky pohřebnímu ústavu, hřbitovní poplatky, cestovní výdaje, nákup smutečního oděvu a květin, náklady na smuteční hostinu, zřízení pomníku a další obdobné náklady.¹³⁰ Právo na náhradu nákladů pohřbu náleží tomu, kdo je vynaložil, bez ohledu na to, v jakém vztahu byl k zemřelému. Hledí se také k náboženským a rodinným zvyklostem jakožto i přáním zemřelého. Bezouška k tomuto dodává, že soud pouze upravuje kategorie náhrad, které je možné po škůdci domáhat, samotná maximální výše těchto nákladů však není předmětem zkoumání. Zpravidla by měla odpovídat běžným rodinným a socioekonomickým zvyklostem.¹³¹

V souvislosti s ustanovením § 2966 občanského zákoníku hradí škůdce prostřednictvím renty (peněžitého důchodu) výživu pozůstalým osobám, kterým tuto výživu poskytoval zemřelý poškozený.¹³² Pozůstalí jsou v případě úmrtí živitele bezprecedentně zasaženi do své majetkové sféry. Náhrada na výživu

¹²⁹ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 870/14 a Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12.

¹³⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004.

¹³¹ BEZOUŠKA, Petr. § 2961 [Náklady pohřbu]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1729.

¹³² Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2966.

pozůstalých je zkoumána s ohledem na životní a finanční situaci v domácnosti poškozeného zemřelého. K nákladům na výživu pozůstalých je nejprve nutné určit samotný okruh pozůstalých, tedy které osoby jsou oprávněné dané náklady vůči škůdci požadovat. Pojem pozůstalí nelze vykládat analogicky ke slovu příbuzní a je vyložen širěji s ohledem na okruh osob, kterým byla poskytována výživa zemřelým poškozeným.¹³³

Nejvyšší soud ČSR uvádí, že: „*pod pojem „pozůstalí“ nutno zařadit např. i družku, její děti, popřípadě i jiné osoby, pokud jim zemřelý výživu poskytoval.*“¹³⁴ Okruh těchto osob tedy automaticky neodpovídá okruhu osob, které jsou povoláni k dědění po zemřelém. Určení okruhu oprávněných osob, je nutno podrobit zkoumání a prokázat jejich vzájemný vztah a závislost na výživě. Obdobně se k určení okruhu oprávněných osob vyjádřil i Nejvyšší soud ČSR v Rozsudku ze dne 29. 3. 1970, sp. zn. 3 Cz 11/70, který uvádí že v případě, že žily ve společné domácnosti s družkou i nezletilé děti, tak těmto byla poskytována výživa jak ze strany biologického otce, tak ze strany zemřelého partnera družky, mohou mít tyto nezletilí právo na výživu.¹³⁵ Pro každého jednotlivého oprávněného je pak třeba hodnotit případ individuálně.

V uvedeném zákonném ustanovení se setkáváme i s pojmem výživa, který je vnímám jakožto institut rodinného práva – v rámci tzv. vyživovací povinnosti mezi rodinnými příslušníky. Výživu je nutné chápat jako obsáhlý pojem, který nezahrnuje pouze nutnost zajištění stravy k biologické existenci člověka, ale pod svůj význam subsumuje i další nutné náklady k zajištění životních potřeb oprávněných osob. Mezi tyto životní potřeby můžeme zařadit náklady, na bydlení, zajištění vzdělání, nebo ošacení. Tyto potřeby jsou značně individuální s ohledem na věk, zdravotní stav nebo životní postavení oprávněných.¹³⁶

¹³³ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, s. 184.

¹³⁴ Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 27. 1. 1975, sp. zn. Cpj 37/74.

¹³⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 3. 1970, sp. zn. 3 Cz 11/70.

¹³⁶ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7. s. 185.

Jedním z parametru výpočtu tohoto peněžitého důchodu uvádí již zákon v textu ustanovení § 2966 občanského zákoníku, který hovoří o nutnosti odečíst od výše plnění odškodnění státem poskytnuté peněžité dávky důchodového pojištění, které poskytuje stát v souladu se zákonem o důchodovém pojištění, zákon č. 155/1995 Sb. Samotnou výši přiznané renty je nutno hodnotit v souladu s principem proporcionality.¹³⁷ Zásadní je také užití základních principů pro výpočet výživného v rámci rodinného práva.¹³⁸

Součástí uvedené zákonné úpravy je i již zmiňovaná náhrada osobám, kterým přímo nenáleží povinná výživa v souladu s rodinným právem. Jedná se o takové osoby, které nespádají do skupiny osob uvedených v § 2966 odst. 1 občanského zákoníku. a jedná se zpravidla o osoby, se kterými sdílí poškozený zemřelý společnou domácnost. Těmto osobám by pak mělo náležet odškodnění v zásadách slušnosti. V praxi se však setkáváme s poměrně složitým dokazování a je poměrně složité dosáhnout v tomto směru úspěchu bez zásahu soudu v rámci mimosoudního vyrovnání. Kdy např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3144/2021 soud potvrdil rozhodnutí nižší soudní instance s ohledem na schopnost družky zemřelého poškozeného se žít a nevyvodil důvod k tomu, aby této vznikl nárok na plnění ve smyslu § 2966 odst. 2 občanského zákoníku.¹³⁹

Výše přiznané renty musí vycházet z plnění, které lze doložit již předchozím opakovaným plněním ze strany zemřelého poškozeného. Při určení rozsahu náhrady nákladů na výživu pozůstalých je výchozí suma částek, které oprávněným osobám zemřelý pravidelně poskytoval a nelze je poskytnout s přihlédnutím na případné budoucí plnění, byť k tomu nebyl podle zákona povinen.¹⁴⁰ Nezanedbatelnou podmínkou přiznání renty je tedy prokázání pravidelnosti daného plnění a její výši. Toto plnění nelze nikdy přiznat pro jednorázové příspěvky

¹³⁷ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, s. 185.

¹³⁸ Srov. RYŠKA, Michal. § 2966 [Náklady výživy pozůstalých]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipw2nrql4yq&rowIndex=0>

¹³⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3144/202.

¹⁴⁰ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 27/2004.

do budoucna, kdy zemřelý poškozený slíbil oprávněné osobě, že jí pořídí např. vůz nebo byt.¹⁴¹

V minulosti zaujímala judikatura k výpočtu této renty odlišný přístup. Vycházelo se z průměrného výdělku oprávněné osoby a zemřelého v rámci tzv. dílové teorie. Základem této teorie byly příjmy oprávněné osoby a osoby poškozeného, tyto byly sečteny a následně vyděleny dvěma. Je třeba podotknout, že se jednalo o veškeré příjmy, včetně příjmů z autorské činnosti (toto potvrdil Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 3. 1987, sp. zn. 1 Cz 14/87).¹⁴² Tento mechanický přístup je však z dnešního pohledu zcela nevhodný a neodpovídá ani současné zákonné úpravě v občanském zákoníku s ohledem na vyživovací povinnosti mezi manželi. Toto pravidlo nereflaktuje rozdělení manželů o chod domácnosti a případnou péči o děti. Dílová teorie tak byla často terčem kritik ze strany soudů a Nejvyšší soud k dílové teorii vysloveně uvedl: „*Při určování výše náhrady nákladů na výživu pozůstalého není v souladu se zákonem použití tzv. dílové teorie, která sečítá příjmy pozůstalého s výdělkem zemřelého, součet dělí dvěma a rozdíl mezi polovinou společných příjmů a vyšší příjmu pozůstalého považuje za částku odpovídající výživnému pozůstalého.*“¹⁴³ Ukončení výplaty renty je pak zpravidla navázáno na situaci, kdy by již nevznikaly nároky k plnění ze strany zemřelého poškozeného vůči oprávněné osobě.¹⁴⁴

¹⁴¹ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, s. 184 - 186.

¹⁴² Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 3. 1987, sp. zn. 1 Cz 14/87.

¹⁴³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 708/2004.

¹⁴⁴ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona: praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7, s. 187-188.

5. Nemajetková újma

K odškodnění nemajetkové újmy zaujala současná právní úprava stejný postoj k dlouhodobě uplatňované teorii, že nemajetková újma se hradí pouze v případech, které zákon výslovně umožňuje. Zákonodárce při přípravě současného občanského zákoníku nezvážil, zda rozšířit pojem újmy na situace nemajetkové újmy a tím pojmy sjednotit. Samotný okruh situací, při kterých by měla být nemajetková újma hrazena je však upraven pro celou řadu případů a umožňuje tak sjednat náhradu nemajetkové újmy do smlouvy. Základní parametry stanovení nároků na odškodnění nemajetkové újmy pak zákon upravuje obdobným způsobem jako nárok na náhradu majetkové újmy. Oproti tomu je součástí deliktního práva i možnost požadovat náhradu škody za porušení přirozených práv. Jedná se zejména újmu na zdraví a životu, dále pak lidská důstojnost a další hodnoty. V případě vzniku škodní události, která způsobí újmu na těchto nemajetkových právech vzniká poškozenému právo na náhradu této nemajetkové újmy.¹⁴⁵

Pavelek s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 25 Cdo 5162/2008 definuje nemajetkovou újmu jako opak škody, kdy se nejedná o zásah do majetkové sféry člověka, ani nedojde ke snížení jeho jmění, ale právě dochází k narušení jeho osobní integrity a projeví se v jeho osobní sféře.¹⁴⁶ Platí tedy, že chráněným zájmem v případě nemajetkové újmy není samotné snížení hodnoty majetku poškozeného, ale jeho vlastní subjektivní újma, která se projevuje různým vnitřním stavem poškozené osoby, jako je například bolest při úrazu apod.¹⁴⁷

Základním zákonným ustanovením vymezující právo na odškodnění vychází z ustanovení § 2894 a násl. občanského zákoníku. Požadavek, že toto právo na náhradu nemajetkové újmy může být vzájemně dohodnuto stranami nebo výslovně stanoveno zákonem, je uveden v druhém odstavci uvedeného ustanovení. Jedná se o přísné omezení, které však může být odůvodněno s cílem zabránit neustálému hodnocení nemateriální újmy s ohledem na subjektivní vnímání každého člověka. Je nicméně třeba mít na paměti, že jednotlivci často reagují silněji

¹⁴⁵ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7. s. 3.

¹⁴⁶Srov. PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9. s. 5.

¹⁴⁷ Ibid.

na zásahy do svého osobního života než do své majetkové sféry. Velmi široký výčet okolností, za nichž je třeba hradit i nemajetkovou újmu, provedený zákonodárcem význam tohoto ustanovení snižuje.¹⁴⁸

Bezouška v komentáři k občanskému zákoníku pak uvádí tyto konkrétní zákonné případy, podle kterých je stanovena povinnost hradit nemajetkovou újmu, následovně:

- *protiprávního zásahu do přirozených práv člověka (§ 2956);*
- *poškození věci ze svévole nebo škodolibosti (§ 2969 odst. 2);*
- *osob, které újmu (třeba i ne vlastní) důvodně pocítují jako osobní neštěstí (§ 2971)*
- *zájezdu (újma za narušení dovolené, § 2543)*
- *porušení základních členských práv člena spolku závažným způsobem (§ 261).¹⁴⁹*

Generální klauzuli odškodnění nemajetkové újmy ve vztahu ke třetím osobám tvoří ustanovení § 2971 občanského zákoníku.¹⁵⁰ Dané ustanovení obecně uvádí, že spatřuje-li někdo vlastní újmu v případech újmy, která byla způsobena protiprávním činem, zpravidla z hrubé nedbalosti nebo zvláště zavrženíhodné pohnutky, nahradí škůdce nemajetkovou újmu každé z těchto osob.¹⁵¹ Je třeba podotknout, že tyto pohnutky mají demonstrativní význam a nejedná se o taxativní výčet pohnutek, jak uvádí komentář k občanskému zákoníku.¹⁵² Dané ustanovení se také dostává do konkurence s ustanovením § 2959 občanského zákoníku, neboť v určitých případech není zcela jasné, zda při odškodňování nároků sekundárních obětí postupovat dle tohoto ustanovení, nebo právě dle ustanovení § 2971.

¹⁴⁸ BEZOUŠKA, Petr. § 2894 [Povinnost nahradit újmu]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1498–1500.

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. *Deliktní právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8. s. 294.

¹⁵¹ Srov. Zákon č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*, § 2971

¹⁵² PAŠEK, Martin. § 2971 [Náhrada nemajetkové újmy]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgijpw2nrql4yq&rowIndex=0>

Tuto situaci řešil Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1527/2020, kdy se žalobkyně domáhala svého nároku na náhradu nemajetkové újmy, kdy se žalovaná pokusila zavraždit její dceru.¹⁵³ Tato věc byla posuzována soudy nižší instance ve smyslu ustanovení § 2959 občanského zákoníku, Nejvyšší soud pak věc posoudil a dospěl k rozdílné právní kvalifikaci, která odpovídá odškodnění ve smyslu ustanovení § 2971 občanského zákoníku.¹⁵⁴

5.1 Protiprávní zásah do přirozených práv člověka

Pro naplnění cíle předložené diplomové práce jsou pak nejzásadnější ustanovení § 2956–2968 občanského zákoníku, která upravují nároky poškozených při zásahu do přirozených práv člověka.

Nesmíme zapomínat, že veškerá tato práva mají svůj psaný základ již v Listině základních práv a svobod, a to především v článku 6, který brání právo na život. Článek 7 Listiny základních práv a svobod dále akcentuje nedotknutelnost osoby a jejího soukromí.¹⁵⁵

Jak vyplývá z Listiny základních práv a svobod základním prvkem ochrany je lidská svoboda a důstojnost. Na toto se odvolává ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku, které hovoří o tom, že soukromé právo chrání důstojnost a svobodu člověka.¹⁵⁶ Právo osobnosti je rozdělováno na pozitivní a negativní. V pozitivním smyslu hovoříme o volnosti člověka a ve smyslu negativním nám udává možnosti ochrany a zakazuje zásah ze strany ostatních lidí. Je tedy logické, že jakýkoliv nedovolený zásah do těchto práv je předmětem ochrany a případných sankcí, pokud dojde k narušení těchto práv. Ochrana života a zdraví člověka pak zcela logicky patří na pomyslném žebříčku ochrany na přední příčku.¹⁵⁷

¹⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1527/2020

¹⁵⁴ Srov. KAPRÁLKOVÁ, Lucie. PRÁVO OSOB BLÍZKÝCH PRIMÁRNÍ OBĚTI NA NÁHRADU NEMAJETKOVÉ ÚJMY. In: Beck-online [online]. Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztonjxgyytkx3jmy&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=text#>.

¹⁵⁵ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Čl. 6 a Čl. 7.

¹⁵⁶ Srov. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 3 odst. 1

¹⁵⁷ PAVELEK, Ondřej. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9. s. 11.

6. Náhrada nemajetkové újmy

Tichý v souvislosti s újmou na zdraví uvádí shodné dělení, ze kterého vychází i dělení v této diplomové práci, a to újmu vzniklou ublížením na zdraví a újmu vzniklou usmrcením. Tomu částečně odpovídá i dělení v občanském zákoníku.¹⁵⁸

Předmětem této kapitoly jsou pomyslné konkrétní kategorie souvisejících nároků na odškodnění újmy na zdraví a za usmrcení, které vznikají v případech škodní události, která má za následek újmu na přirozených právech člověka. Zákonný rámec těchto pomyslných kategorií je tvořen ustanovením § 2958 občanského zákoníku, které upravuje peněžitou náhradu za ublížení na zdraví. A dále peněžitá náhrada v případech podle ustanovení § 2959 občanského zákoníku, kdy je následkem škodní události smrti nebo zvláště závažné ublížení na zdraví.¹⁵⁹

V souvislosti s ustanovením § 2958 občanského zákoníku je veden výkladový spor, kdy není zcela jasný názor, zda dané ustanovení zastává dva nároky, a to nárok na odškodnění bolestného a nárok na odškodnění ztížení společenského uplatnění (trvalých následků), nebo zda se jedná o jeden nárok, který je rozdělen na více dílčích částí. Většina však zastává právní názor, že se jedná spíše o jeden samostatný nárok vzniklý v příčinné souvislosti se škodní událostí. S ohledem na princip proporcionality, by tedy mělo být k tomuto přihlíženo soudem v případech, kde je mimo jiné sporem nutné stanovení výše odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění. K tomuto názoru se přiklání u judikatura Nejvyššího soudu, který ve svém rozsudku ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 132/2005, uvádí rozdílnost mezi bolestným a ztížením společenského uplatnění. Nejvyšší soud vysloveně uvádí, že: „*Okamžik vzniku bolesti způsobené přímo poškozením zdraví může být rozdílný od okamžiku vzniku bolesti vyvolané léčením tohoto poškození, či od okamžiku vzniku bolesti, jež byla způsobena teprve až odstraňováním následků poškození zdraví.*“¹⁶⁰ Nejvyšší soud tak rozlišuje uvedené bolestné a ztížení společenského uplatnění na dva samostatné dílčí nároky, které se mimo jiné liší okamžikem vzniku.¹⁶¹

¹⁵⁸ TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. Deliktní právo. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 294 – 295.

¹⁵⁹ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník § 2958 a § 2959.

¹⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 132/2005.

¹⁶¹ Ibid.

6.1 Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

K tomu, aby mohla být újma na zdraví, respektive bolestné a ztížení společenského uplatnění náležitě odškodněno je třeba danou újmu určitým způsobem řádně kvantifikovat. V minulosti k tomuto sloužila vyhláška č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, která určila pro konkrétní újmy na zdraví přesné bodové ohodnocení. Současně stanovila i finanční hodnotu jednoho bodu, ale ponechala soudům pravomoc dané újmy na zdraví posoudit a zvážit navýšení tohoto bodového ohodnocení.¹⁶² Další užití uvedené vyhlášky č. 440/2001 Sb., však s účinností současného občanského zákoníku již nebylo možné, neboť tato vyhláška byla zrušena a nahrazena právě ustanovení § 2958 občanského zákoníku. Bylo tak na soudech, jakým způsobem se vypořádají s danou situací a související problematikou.¹⁶³

Po 1. 1. 2014 se zrušením platnosti vyhlášky č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, byl tak způsoben vznik určitého pomyslnému právního vakua. Za této situace bylo třeba zajistit určité sjednocující stanovisko, aby bylo možné řádně odškodňovat nemajetkovou újmu na zdraví a související nároky poškozených.¹⁶⁴ Vznikly obavy, zda soudy budou schopny rozhodovat v souladu s principem legitimního očekávání ve smyslu ustanovení § 13 občanského zákoníku. Na toto reagoval Nejvyšší soud. Vznikla odborná pracovní skupina pod záštitou Nejvyššího soudu. Odborná skupina byla složena zejména z odborníků z řad právnické a lékařské obce, ale také odborníky z pojišťoven. Nejvyšší soud pak dne 12. 3. 2014, sp. zn. Cpjn 14/2014, představil tzv. Metodiku k náhradě nemajetkové újmy na zdraví. Podle této nové Metodiky se postupuje při odškodnění bolestného a ztížení společenského uplatnění (trvalých následků). Inspirace Metodiky na původní vyhlášce o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění je patrná na první pohled, zejména její bodový systém pro klasifikaci bolestného.¹⁶⁵

¹⁶²Vyhláška č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.

¹⁶³ TICHÝ, Luboš a JIŘÍ HRÁDEK. Deliktní právo. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8, s. 296 – 297.

¹⁶⁴ PAVELEK, Ondřej. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9. s. 42-43.

¹⁶⁵ Ibid. s. 43.

Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví pak prošla i kritickým komentářem u Ústavního soudu, který se ve svém nálezu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15 k problematice uvedené Metodiky vyjádřil následovně. Ústavní soud akcentuje myšlenku zákonodárce k tomu, aby o konkrétní výši náhrady rozhodl soud. Potvrzuje základní účel Metodiky, jako nezávazného doporučení, ze kterého mohou soudy vycházet při rozhodování o výši přiznaného nároku. Upozorňuje na opětovně užití určitého bodového systému v souvislosti s předchozí vyhláškou č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění, avšak pouze pro bolestné. Právě soulad daného bodového hodnocení s Ústavou České republiky je vystaven největší kritice.¹⁶⁶ Nad rámec uvedené Metodiky se Ústavní soud v uvedeném nálezu vyjádřil také k nařízení č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání. Jako zásadní nesoulad jmenuje zejména rozdíly při odškodnění ztížení společenského uplatnění, a také samotnou hodnotu jednoho bodu, kdy v rámci odškodnění pracovního úrazu byla hodnota jednoho bodu stanovena na částku 250,- Kč.¹⁶⁷ Nutno podotknout, že toto je v současnosti zhojeno a hodnota jednoho bodu je pro obě situace shodná, kdy je odvozena od průměrné mzdy, kdy jeden bod odpovídá výši „jednoho procenta hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za kalendářní rok předcházející roku, v němž vznikl nárok“.¹⁶⁸

K odškodňování ztížení společenského hodnocení přijala Metodika Nejvyššího soudu jiný směr oproti minulé úpravě, kdy se upustilo od relativně rigidního bodového hodnocení. Neboť bodové hodnocení nikdy nemůže zcela obsáhnout odškodnění individuálních obtíží a nároků poškozeného jednotlivce. K tomu, aby bylo dosaženo co nejkomplexnějšího a nejspravedlivějšího hodnocení bylo doporučeno při hodnocení ztížení společenského uplatnění užívat Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví. Tato mezinárodní klasifikace se zabývá určitými doménami v rámci, kterých se pak vyjadřuje procentními body

¹⁶⁶ ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7. s. 166-167.

¹⁶⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15.

¹⁶⁸ Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. Cpjn 14/2014.

míra jejich zasažení. S těmito doménami pak zpravidla pracují specializovaní soudní znalci z oboru medicíny, kteří hodnotí stav poškozeného.¹⁶⁹

6.1.1 Problematika odškodnění pracovního úrazu

K problematice odškodnění újmy na zdraví v příčinné souvislosti s pracovním úrazem se vyjádřil Ústavní soud již ve zmiňovaném nálezu Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15. Tato kritika mířila zejména na výši a výpočet odškodnění, neboť nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání v minulosti stanovilo fixní hodnotu jednoho bodu, a to na jednotnou částku 250,- Kč. Samotná odškodňovaná částka však není jediným problémem, další kritika k danému nařízení je vedena směrem k výpočtu odškodnění. Ústavní soud je toho názoru, že by do výše odškodnění neměla vstupovat výkonná moc.¹⁷⁰ Rozhodnutí o přiznané výši odškodnění by tak mělo být v gesci soudů čemuž napovídá i myšlenka v důvodové zprávě k daným ustanovením občanskému zákoníku.¹⁷¹

Tento rozkol byl kritizován ze strany Ústavního soudu vícekrát, neboť tato dvojkolejnost odškodňování vedla k velkému rozdílu při satisfakci poškozených, kdy přiznané částky byly rozdílné v řádu vyšších desítek tisíc nebo dokonce stovek tisíc. Zásadním způsobem je tak narušována princip rovnosti. K tomu se dále vyjádřil i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 2925/20. V rámci daného sporu se poškozený domáhal náhrady škody na zdraví vůči zaměstnavateli, kdy mu dle nařízení vlády č. 276/2015 Sb., náleželo odškodnění ve výši 250.000,- Kč. Pro úplnost je třeba uvést, že problém byl v samotné právní kvalifikaci pracovního úrazu, kdy tento byl kvalifikován za pracovní úraz nikoli za újmu na zdraví, která by byla odškodněna dle ustanovení občanského zákoníku. Poškozený si nechal vypracovat revizní znalecký posudek dle Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví, ze které plynula částka ve výši cca 700.000,- Kč.¹⁷² Ústavní soud dále podrobil kritiku samotnému fixnímu nastavení hodnoty jednoho bodu pro pracovní úrazy, kde uvádí „*Přitom nelze odhlédnout ani od toho, že postavení poškozených zaměstnanců se bez zásahu normotvůrce*

¹⁶⁹ Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. Cpjn 14/2014.

¹⁷⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15.

¹⁷¹ Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.*

¹⁷² Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 2925/20.

*neustále zhoršuje již pouhým plynutím času, neboť pevně fixovaná hodnota bodu v důsledku obecného nárůstu cenové hladiny ztrácí reálnou hodnotu – takto nastavený mechanismus se v inflačním prostředí kde se ztráty na kupní síle nominálně určené částky každým rokem kumulují, stává více a více nespravedlivým.*¹⁷³ V daném případě tak došlo ke zrušení napadených rozhodnutí u Ústavního soudu.

Tato častá kritika ze strany Ústavního soudu a dalších skupin, tak vedla alespoň k určitým pozitivním změnám ve prospěch poškozených zaměstnanců. Od 1. 1. 2023 nabylo účinnosti nařízení vlády č. 451/2022 Sb.¹⁷⁴, kterým mimo jiné došlo ke změně ustanovení § 3 odstavce 1 nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského, kdy došlo ke stanovení hodnoty jednoho bodu obdobným způsobem jako u Metodiky Nejvyššího soudu, a to: *„hodnota bodu činí 1 % průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné na základě údajů Českého statistického úřadu za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, v němž vznikla povinnost provést hodnocení bolesti a ztížení společenského uplatněn“.*¹⁷⁵

Tímto rozhodnutím tak v letošním roce (2023) došlo alespoň k částečnému zhojení rozdílu při odškodňování újmy na zdraví v případech pracovních úrazů a v případech, kdy je vedeno odškodnění v rámci občanského zákoníku v souladu s Metodikou Nejvyššího soudu. Řešením do budoucna by mělo být úplné sjednocení problematiky odškodnění újmy na zdraví.

6.2 Bolestné

Ustanovení § 2958 občanského zákoníku uvádí, že: *„Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, vyvažující plně vytrpěné bolesti a další nemajetkové újmy.“*¹⁷⁶ První část jmenováno ustanovení je tak zaměřena na pomyslnou dílčí část odškodnění újmy na zdraví, a to nároku na odškodnění bolestného.

¹⁷³ Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 2925/20.

¹⁷⁴ Nařízení č. 451/2022 Sb., vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve znění nařízení vlády č. 224/2016 Sb., a nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání.

¹⁷⁵ Nařízení č. 276/2015 Sb., vlády o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, § 3.

¹⁷⁶ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2958.

Pro správné pochopení nároku na odškodnění bolestného, je třeba definovat samotný pojem bolesti. Komentář k občanskému zákoníku definuje fyzickou bolest jako: „*subjektivní nepříjemný pocit, psychický stav, který je spojen s poruchou běžného fungování fyziologických procesů*“¹⁷⁷ Citovaná definice je z pohledu současně platné právní úpravy občanského práva dostačující, neboť občanský zákoník vnímá pod pojmem bolesti pouze bolest fyzickou, nikoli bolest psychickou a případné ztížení společenského uplatnění. Což je zásadní rozdíl oproti rakouské zákonné úpravě, která tuto fyzickou a psychickou bolest včetně ztížení společenského uplatnění sjednocuje pod jeden pojem tzv. *Schmerzensgeld*.¹⁷⁸

Tento obecný pohled k nároku na odškodnění bolestného může vyvolat dojem, že nárok na odškodnění bolestného je pouze jednorázovým plněním. Tento nárok pak vzniká pouze v okamžiku vzniku újmy na zdraví v příčinné souvislosti s danou škodní událostí např. újma na zdraví při dopravní nehodě. V případě této škodní události vzniká poškozenému nárok na odškodnění bolestného okamžikem vzniku újmy, tedy prakticky ihned po nehodě. Toto bolestné může být odškodněno relativně brzy. Poškozený je však v průběhu léčby nucen absolvovat řadu operačních zákroků. Tyto nezbytné operační zákroky vznikají v příčinné souvislosti s danou škodní událostí. Poškozenému tak vzniká nárok na odškodnění dodatečného bolestného při každé této jednotlivé reoperaci, nikoliv pouze v první chvíli po nehodě. V praxi je taková situace poměrně běžným jevem. Není výjimkou, kdy bývá odškodněna pouze část celkově utrpěného bolestného. Poškozený je často odškodněn právě za bolestné v době vzniku újmy na zdraví, ale dodatečné bolestné nemusí být často uplatněno vůči škůdci a bývá opomenuto. Pokud se jedná o dopravní nehody pak újma bývá zpravidla uplatněna vůči škůdci pojistiteli z titulu objektivní odpovědnosti za újmu. V souladu s ustanovením § 9 odst. 1 zákona č. 168/1999 Sb, o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla. Dané ustanovení tak opravňuje poškozeného žádat odškodnění po pojišťovně škůdce z titulu objektivní odpovědnosti.¹⁷⁹

¹⁷⁷ BEZOUŠKA, Petr. § 2958 [Náhrada nemajetkové újmy při ublížení na zdraví]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1706.

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.

6.3 Ztížení společenského uplatnění

Ztížení společenského uplatnění, jakožto dílčí část vzniklé újmy v souvislosti s ublížením na zdraví tak shodně jako u bolestného odkazuje ustanovení § 2958 občanského zákoníku, konkrétně jeho druhá část, která uvádí: „vznikla-li poškozením zdraví překážka lepší budoucnosti poškozeného, nahradí mu škůdce i ztížení společenského uplatnění. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“¹⁸⁰

V praxi se přistupuje k hodnocení ztížení společenského uplatnění až poté, co se zdravotní stav pacienta z větší části stabilizuje. Přesný časový rámec je obvykle jeden rok, v případech že dojde k ustálení stavu později lze tuto dobu prodloužit zpravidla až na délku dvou let.¹⁸¹

Správnému určení výše nároku jak za bolestné, tak v případě ztížení společenského uplatnění hrají významnou roli znalecké posudky specializovaných znalců z oboru zdravotnictví, neboť určení zdravotního stavu je především medicínská otázka a nikoli právní.¹⁸² Metodika Nejvyššího soudu doporučuje soudům užití znaleckého hodnocení, avšak je třeba zdůraznit, že toto tvrzení je pouze doporučující a o samotné výši v případech, kde je újma řešena před soudem rozhoduje pouze soud.¹⁸³

K výpočtu náhrady ztížení společenského uplatnění pak Metodika Nejvyššího soudu navrhuje se vyjádřit tuto částku jako čtyř set násobek průměrné hrubé měsíční mzdy za kalendářní rok předcházející roku, v němž se zdravotní stav poškozeného stabilizuje, tj. kdy lze odškodnění vypočítat, aby nebylo nutné jej opakovaně revidovat, aby se zohlednil vývoj cenové hladiny a ekonomických ukazatelů.¹⁸⁴ V letošním roce (2023) je tak tato částka stanovena na výši 16.141.200,- Kč.¹⁸⁵

V praxi se však setkáváme se situacemi, kdy se soud řídí znaleckými posudky čistě formalisticky a rozhodne o výši nároku poškozeného co do výše

¹⁸⁰ Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2958.

¹⁸¹ Srov. Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. CpjN 14/2014.

¹⁸² PAVELEK, Ondřej. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9. s. 40.

¹⁸³ Srov. Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. CpjN 14/2014.

¹⁸⁴ Ibid.

¹⁸⁵ Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2022. In: Český statistický úřad [online]. Praha, 2023, 6. 3. 2023 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2022#>

výpočtu znaleckého posudku, nebo ve velmi obdobné výši, aniž by zvážil veškeré okolnosti daného případu. Zejména s ohledem na individuální stav poškozeného. Ke kritice formalistického užívání znaleckých posudků se Ústavní soud vyjádřil již v minulosti, a to např.: „*Postup soudů v tomto posuzovaném případě nese rysy typické pro postup soudů v těchto věcech. Je charakterizován formálním, schematickým pohledem na projednávaný případ, bez snahy o individuální přístup ke každému jednotlivému případu, a naprosto nekritickým přejímáním závěrů znaleckých posudků, v nichž jsou mnohdy formulovány odpovědi na dotazy soudů, které překračují meze odborného posouzení a zasahují přímo do rozhodování soudů tím, že dávají přímý návod, jak má soud ve věci rozhodnout. Soudní rozhodnutí pak není rozhodnutím nezávislého soudu, ale soudního znalce.*“¹⁸⁶ Formalistické užívání znaleckých posudků je tedy zcela nežádoucí a do jisté míry je i v rozporu s principem volného hodnocení důkazů, kdy se těmto znaleckým posudkům přiřkládá významné postavení mezi důkazy.

Tuto praxi dále kritizuje Ústavní soud v současně aktuálním nálezu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22. Stěžovatelka se v rámci řízení před obecnými soudy domáhala zaplacení újmy na zdraví v důsledku non lege artis postupu zdravotnického zařízení a to v celkové výši 5.000.000,- Kč. Obecné soudy nárok stěžovatelky potvrdily, ale pouze co do výše znaleckého posudku, ve výši cca 700.000,- Kč a současně neshledaly důvod k navýšení. Poměr mezi požadovanou částkou a částkou tvoří významný rozdíl.¹⁸⁷ Ústavní soud však předmětná rozhodnutí obecných soudů vystavil značné kritice, a to z několika důvodů, např.: „*zjistil totiž závažný exces v rovině dokazování, spočívající především v tom, že existence překážky lepší budoucnosti, její míry a z toho vyplývající míry ztížení společenského uplatnění, je otázkou právní, jejíž vyřešení je výlučně odpovědností soudce, a nelze ji fakticky přenášet na znalce*“¹⁸⁸ Ústavní soud dále odkazuje na preambuli Metodiky Nejvyššího soudu, která se odvolává na skutková zjištění soudu. K uplatnění Metodiky uvádí, že aby kdy mohla být soudy uplatněna, musí být učiněno důkladné zkoumání subjektivního zdravotního stavu poškozeného. Toto zjištění musí být následně doplněno odborným lékařským posouzením pacienta a musí poskytovat dostatečně podrobný, strukturovaný a srozumitelný závěr pro rozhodnutí soudu. Soud by se měl zabývat tedy poměrem

¹⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07-2.

¹⁸⁷ Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22.

¹⁸⁸ Ibid.

mezi různými stupni zranění, které je možné objektivizovat, ale současně zachovat prostor pro zohlednění všech individuálních okolností ve zdravotním a psychickém stavu poškozeného.¹⁸⁹ Význam tohoto ústavního nálezu pro další praxi je také v tvrzení, kdy Ústavní soud uvádí i problematický přístup Metodiky Nejvyššího soudu k věku poškozeného, jakožto jednoho z parametru pro zvýšení či snížení daného odškodnění. Ústavní soud užití parametru věku vnímá rozporuplně a ústavně nekonformní, jeho užití by mělo být pečlivě zváženo pouze ve výjimečných případech. Vnímá jej také v rozporu s právem na rovné zacházení podle čl. 3 odst. 1. Listiny základních práv a svobod.¹⁹⁰ Ústavní soud také vybídl Nejvyšší soud, zda by k všeobecnému problému adekvátního užívání Metodiky Nejvyššího soudu nemělo být vydáno závazné stanovisko.¹⁹¹

Dopad uvedeného ústavního nálezu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22, se ukáže v nejbližších měsících a letech, rozhodně se však jedná o významný ústavní nález, který ačkoliv není přímo závazný, tak může být významným vodítkem do budoucna a mít zásadní vliv na budoucí rozhodovací praxi obecných soudů.

6.4 Odškodnění duševních útrap

Peněžitá náhrada za usmrcení nebo zvláště závažné ublížení na zdraví je upravena v rámci ustanovení § 2959 občanského zákoníku, které uvádí: *„Při usmrcení nebo zvláště závažném ublížení na zdraví odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.“*¹⁹² Ustanovení se opírá o dvě situace, a to kdy následkem škodní události dojde k úmrtí osoby, anebo k vážným trvalým následkům např. osoba se ocitne ve vegetativním stavu.

Účelem uvedeného ustanovení je pokus o zmírnění následků tragické události pro osoby blízké. Snaha o alespoň částečnou satisfakci, kdy dojde k zásahu do práva na rodinný život a soukromí.¹⁹³ V těchto případech tedy nedochází

¹⁸⁹Srov. Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. Cpjn 14/2014

¹⁹⁰ Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, Čl. 6 a Čl. 7.

¹⁹¹ Srov. Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. Cpjn 14/2014.

¹⁹² Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2959.

¹⁹³ PAVELEK, Ondřej. Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9. s. 40.

k odškodnění práva na život, které zaniká smrtí, ale titulem je právě porušení práva na rodinný a soukromý život. Tito pozůstalí poškození jsou sekundárními oběťmi, kterým je způsobena tzv. reflexní újma.¹⁹⁴

Nárok na odškodnění reflexní újmy vzniká všem osobám blízkým. Osoby blízké definuje ustanovení § 22 občanského zákoníku, jedná se tedy o příbuzné v přímé řadě, dále sourozence, manžele, partnery a případné další osoby, které se tak vzájemně vnímají.¹⁹⁵ Občanský zákoník však v ustanovení § 2959 uvádí taxativně manželé, rodiče a děti, čímž tyto zdůrazňuje jakožto základní okruh poškozených osob. Z procesního hlediska jsou si však všechny tyto osoby rovny. Základem k tomuto oprávnění je tzv. silné citové pouto mezi obětí škodní události a poškozeným.¹⁹⁶

Bezouška popisuje duševní útrapy zejména jako stav psychické bolesti způsobený ztrátou osoby blízké, nebo v souvislosti s její zvlášť závažnou újmou na zdraví. Jedná se o lidské emoce jako jsou žal, utrpení a smutek, může jít i o vztek vůči osobě škůdce nebo o případný šok ze zprávy o úmrtí blízké osoby, nebo o závažném zranění osoby blízké. Duševní útrapy mohou mít také podoby obavy z budoucnosti, kdy může tato ztráta výrazně negativně ovlivnit budoucnost pozůstalých osob. Tyto mimořádně psychicky náročné okamžiky se mohou u poškozených dále rozvinout v další psychiatrické diagnózy jako jsou klinická deprese a post traumatická stresová porucha, tyto jsou pak odškodňovány z titulu vlastního ublížení na zdraví v souladu s ustanovením § 2910 občanského zákoníku.¹⁹⁷

Ke stanovení výše náhrady za duševní útrapy pozůstalých je vhodné vycházet ze všeobecně uznávané judikatury Ústavního soudu. Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14, se ke zkoumání míry duševních útrap poškozených pozůstalých vyjádřil ve dvou rovinách, a to v rovině samotného

¹⁹⁴ RYŠKA, Michal. § 2959 [Sekundární oběti]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. 2. vydání (1. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipw2nrql4yq&rowIndex=0>

¹⁹⁵ Srov. Zákon č. 89/2012 Sb., *Občanský zákoník*, § 22.

¹⁹⁶ BEZOUŠKA, Petr. § 2959 [Blízké osoby jako sekundární oběti]. In: HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8, s. 1720–1721.

¹⁹⁷ *Ibid.* s. 1721.

strádání pozůstalé osoby a dále k přístupu osoby škůdce, který může intenzitu strádání zvýšit svým negativním přístupem.

V případech osoby poškozeného je nutné zkoumat „zejména a) intenzitu vztahu žalobce se zemřelým, b) věk zemřelého a pozůstalých, c) otázka hmotné závislosti pozůstalého na usmrcené osobě, d) případné poskytnutí jiné satisfakce.“¹⁹⁸ Ústavní soud jednotlivé body dále rozvíjí. Vztah mimořádné intenzity mezi poškozeným a zemřelým způsobuje závažné psychické bolesti při ztrátě blízkého člověka. Psychická bolest může vyvolávat až stavy úplné fyzické paralýzy, kdy poškozený není schopen jakékoliv činnosti. K otázce věku pak Ústavní soud dále uvádí rozdíly mezi tím, když rodiče ztratí malé dítě, nebo v opačném spektru, když nastane ztráta dospělé osoby rodiče důchodového věku. Každý případ je individuální a musí být podroben důkladné analýze. Dalším významným faktorem je samotná finanční závislost poškozených na zemřelém, neboť se toto může i negativně projevit na psychickém stavu poškozeného, typicky úmrtí jediného živitele rodiny. Jinou formou satisfakce se rozumí zejména přístup osoby škůdce vůči poškozeném, a to ve smyslu poskytnutí omluvy a jiné pomoci poškozeným, aby se mohli lépe vyrovnat se ztrátou blízké osoby.¹⁹⁹

K okolnostem na straně odpovědné osoby uvádí Ústavní soud následující: „a) postoj žalovaného (lítost, náhrada škody, omluva aj.), b) dopad události do duševní sféry původce – fyzické osoby, c) jeho majetkové poměry a d) míra zavinění, eventuálně míra spoluzavinění usmrcené osoby.“²⁰⁰ V případě pozitivního postoje škůdce mohou okolnosti významným pozitivním způsobem zlepšit psychický stav poškozených osob. V případě negativního postoje škůdce, kdy se ke způsobené újmě staví zcela bezlítostně mohou naopak tyto psychické obtíže poškozených významným způsobem prohloubit.²⁰¹

Stanovení částky k odškodnění duševních útrap je plně na uvážení soudu. Výše odškodnění není nijak bodově kvantifikována, jako např. bolestné podle Metodiky Nejvyššího soudu. Neexistuje ani jiný právně závazný rámeček, podle kterého by mělo být postupováno. Nejvyšší soud se však ve svém rozsudku ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015, pokusil vytvořit jakousi základní premisu

¹⁹⁸ Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14.

¹⁹⁹ Srov. Ibid.

²⁰⁰ Ibid.

²⁰¹ Ibid.

k výši odškodnění v souladu s principem legitimního očekávání, kdy uvedl základní částky výše odškodnění v rozpětí 240.000,- Kč až 500.000,- Kč, pro skupinu nejbližších příslušníků zemřelého. Zpravidla se jedná o osoby taxativně vyjmenované v ustanovení § 2959 občanského zákoníku.²⁰²

Zásadnější praktickou změnu pak přinesl Nejvyšší soud, který ve svém rozsudku ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018, zkoumá rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 10. 2017, sp. zn. 71 Co 152/2017. Rozsudek Krajského soudu přinesl tezi, že lze pro stanovení výpočtu duševních útrap vycházet z násobků průměrné mzdy, obdobně jak tomu stanovila Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví.²⁰³ Dále např. zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, který v ustanovení § 124 hovoří o odškodnění za úmrtí ve výši třicetinásobku minimální mzdy.²⁰⁴ Tato výše je pro odškodnění duševních útrap podle ustanovení § 2959 občanského zákoníku stanovena ve výši dvacetinásobku průměrné měsíční mzdy v předchozím roce, než poškozený zemřel. Nejvyšší soud rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě potvrdil.²⁰⁵

Takto položený základ k odškodňování duševních útrap se v posledních letech stal ustálenou praxí, často se stává že nedochází k adekvátnímu posouzení věci a soudy často mechanicky přiznávají částky v určených násobcích bez hlubšího dokazování. K tomuto je třeba se stavět kriticky. Každý případ je nutné hodnotit individuálně, a to jak s ohledem na míru a intenzitu rodinných vztahů, které mohou být škodnou událostí narušeny, tak i s ohledem na ztrátu budování těchto vztahů do budoucna.

6.5 Uplatnění práva na náhradu újmy a jeho přechod

Každý, kdo se domnívá, že jeho práva byla porušena má právo domáhat se ochrany svého práva u soudů.²⁰⁶ Občanský zákoník stanovuje princip legitimního očekávání. Tento princip, který je uveden v rámci ustanovení § 13 občanského zákoníku předpokládá to, že každý, kdo se domáhá právní ochrany může předpokládat, že v jeho právní věci bude rozhodnuto obdobným způsobem, jako ve

²⁰² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015.

²⁰³ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 10. 2017, sp. zn. 71 Co 152/2017.

²⁰⁴ Srov. Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, § 124.

²⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018.

²⁰⁶ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2023-2-25]. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. s. 156-158. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/novy-obcansky-zakonik-1175638/>

věci obdobné. Případně se musí dostat adekvátního vysvětlení, proč bylo rozhodnuto jinak.²⁰⁷ Tento princip tak ovlivňuje rozhodnutí v případech sporů o náhradu škody a nemajetkové újmy. Institut legitimního očekávání zaručuje konzistentnost a předvídatelnost rozhodování soudů pod určitou kontrolou Nejvyššího soudu.²⁰⁸ S příchodem současného občanského zákoníku a dalších souvisejících zákonů tak byla zásadně ovlivněna pravomoc soudů ve směru k rozhodnutí o přiznání odškodnění újmy na zdraví, neboť došlo ke zrušení vyhlášky č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění a byla tímto výrazně posílena volnost soudů směrem k rozhodnutí o odškodnění újmy na zdraví.²⁰⁹

Poškozený má na výběr, zda se rozhodne domáhat svého práva soudní cestou anebo se pokusí domoci svého práva mimosoudně. V případech, kdy se poškozený domáhá svého práva vůči pojišťovně při dopravní nehodě z titulu objektivní odpovědnosti, je tento způsob zpravidla bezpečnější, neboť nehrozí poškozenému, který by se svého práva domáhal soudně z pozice žalobce soudní poplatky ani náklady řízení. Poškozený tak uplatňuje své nároky v souladu s ustanovením § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla.²¹⁰

Problematika soudních sporů na náhradu újmy na zdraví z části limituje poškozeného v tom, že ten v postavení žalobce je nucen předkládat důkazy ve svůj prospěch, a tedy unést důkazní břemeno.²¹¹ Škůdce, ale často může být v postavení silnější strany, k čemuž se vyjádřil Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. I. ÚS 1785/21. Obecné soudy v rámci dané problematiky rozhodly ve prospěch žalovaného škůdce právě z důvodu neschopnosti žalobce zajistit relevantní důkazy, v daném případě zdravotnickou dokumentaci. Poškozený, stěžovatel však dále ve svůj prospěch uvádí, že důvodem tohoto je nedostatečně vedená zdravotnická dokumentace na straně žalovaného. Ústavní soud k situaci

²⁰⁷ Srov. Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 2958.

²⁰⁸ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2023-3-16]. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. s. 157-159. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/novy-obcansky-zakonik-1175638/>

²⁰⁹ Ibid.

²¹⁰ Zákon č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), § 9.

²¹¹ NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2023-3-16]. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. s. 157-159. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/novy-obcansky-zakonik-1175638/>

dále uvedl, že toto výrazně negativně ovlivňuje žalobce (pacienta) v případě daných sporů a s ohledem k tomuto je možné ve výjimečných případech převést toto důkazní břemeno na žalobce.²¹² Obecně lze tak říci, že se v těchto případech často dostávají poškození pacienti do důkazní nouze, za kterou však oni sami nemohou, nelze však automaticky předpokládat, že užití obráceného důkazního břemene v těchto sporech bude automaticky užito.

V situacích, kdy újma vzniká trestným činem může se poškozený svého práva na náhradu újmy domáhat v průběhu trestního řízení vůči obžalovanému. V tomto případě hovoříme o tzv. adhezním řízení na náhradu škody a nemajetkové újmy. Poškozený navrhuje, aby soud uložil obžalovanému povinnost k náhradě této újmy. Povinnost je možné plnit pouze penězi.²¹³ V praxi se však nejčastěji setkáváme se situací, kdy trestní soud odkáže poškozeného na občanskoprávní řízení.

Obecný občanský zákoník z roku 1964 ve svém ustanovení § 579 odst. 2 přímo uváděl, že nároky na náhradu bolestného a ztížení společenského uplatnění nepřecházejí na dědice. Současně platný občanský zákoník toto ustanovení však vynechal a není tak zcela jasné, zda tyto nároky jsou předmětem pozůstalosti, nebo nejsou.²¹⁴ Pavelek uvádí, že důvodová zpráva však k ustanovení § 1475 občanského zákoníku uvádí, že pokud jsou tyto nároky uplatněny nebo zažalovány jsou součástí pozůstalosti.²¹⁵

Podmínka uznání nároku, nebo jeho uplatnění u soudu pomocí žaloby je však v praxi značně kontroverzní, neboť ne vždy je poškozený v takovém zdravotním stavu, aby byl schopen zajistit potřebné úkony k uplatnění újmy, nebo domáhat se svých nároků žalobou na náhradu škody a nemajetkové újmy. Rakouský a německý právní řád k této situaci zaujal liberálnější postoj, kdy jsou tyto nároky poškozeného jako součást pozůstalosti zpravidla uznány bez podmínky. Dále však vzniká jiná kontroverze, a to samotná účelnost naplnění myšlenky ustanovení

²¹² Srov. Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. I. ÚS 1785/21.

²¹³ NOVOTNÝ, Petr, PAVEL KOUKAL a EVA ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2023-3-16]. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. s. 160-161. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/novy-obcansky-zakonik-1175638/>

²¹⁴ PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9, s. 84.

²¹⁵ Vláda: *Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.*

§ 2958 občanského zákoníku, neboť v případě smrti poškozeného, je tento nárok hrazen pozůstalým, a ne přímo poškozenému.²¹⁶

²¹⁶ PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9., s. 84 - 85.

7. Závěr

V úvodu předložené diplomové práce byl vymezen cíl komplexního zpracování nároků poškozených v případech újmy na zdraví a v případech náhrady újmy v souvislosti s úmrtím blízké osoby.

Při vypracování práce jsem se zaměřil na užití různých odborných zdrojů, ale i na relevantní judikaturu k daným nárokům nebo na své zkušenosti z praxe. Myšlenka k vytvoření přehledné struktury diplomové práce je zcela zásadní a rozhodl jsem se práci rozdělit na tři navazující logické části, a to na část teoretickou, část zabývající majetkovou škodou a část třetí, která se zabývá nemajetkovou újmou. Újma na zdraví často působí jak do majetkové sféry poškozeného, tak zasahuje i do jeho duševní a tělesné integrity. Při úmrtí v důsledku škodní události také dochází k výrazně negativnímu zásahu do majetkové sféry poškozených pozůstalých, stejně tak je narušeno jejich právo na rodinný život a soukromí.

Druhá kapitola zachycuje obecné a speciální zákonné náležitosti a některé významné teoretické pojmy, dále kategorizuje skutkové podstaty objektivní odpovědnosti a věnuje se blíže odpovědnosti za způsobenou škodu a nemajetkovou újmu. Třetí kapitola popisuje obecné teoretické náležitosti majetkové škody a navazující čtvrtá kapitola se věnuje blíže majetkové škodě v souvislosti se újmou na zdraví a úmrtím blízké osoby.

V páté kapitole jsou shrnuty všeobecné náležitosti nemajetkové újmy a újmy na zdraví. Druhá část nemajetkové újmy se pak v podobě šesté kapitoly věnuje postupně veškerým nárokům poškozených na odškodnění újmy na zdraví.

Splnění cíle mé diplomové práce může být přínosem pro každého občana České republiky hledající ucelený přehled nároků v souvislosti s újmou na zdraví nebo s úmrtím blízké osoby.

V předložené diplomové práci byla s ohledem na cíle práce, vyjádřena i kritika k některým skutečnostem v současné právní úpravě a rozhodovací praxi soudů. Za jeden z největších nedostatků současného stavu vnímám formalistický přístup k užití znaleckých posudků, kdy se soudy sami dobrovolně vzdávají svého práva věc individuálně rozhodnout. K poukázání na tyto nedostatky jsem využil významné nálezy Ústavního soudu a rozhodnutí Nejvyššího soudu, které často tuto

praxi kritizují. Tento stav se však postupně mění k lepšímu, kdy v aktuálním nálezů Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22, mimo jiné podrobuje soud významné kritice právě postupy obecných soudů a jejich aplikaci znaleckých posudků jakožto důkazního prostředku.

Součástí předložené diplomové práce je také krátké komparativní pojednání ohledně současného přístupu k odškodňování újmy na zdraví při pracovních úrazech, které bylo řadu let odškodňováno nespravedlivě s ohledem na fixní hodnotu jednoho bodu. Této praxi je však od 1. 1. 2023 konec, kdy došlo k novelizaci patřičných norem a hodnota bodu byla stanovena podle průměrné mzdy. Zákonodárce by však do budoucna měl zvážit další novelizaci souvisejících norem. V případech ztížení společenského uplatnění je nadále užíván bodový systém, který je nutné reformovat blíže směrem k odškodnění v rámci občanskoprávní odpovědnosti, tedy pro odškodnění ztížení společenského uplatnění od bodového systému zcela upustit.

RESUMÉ

The thesis focuses on compensation for damages and non-property damage, in particular compensation for personal injury and related claims. The main focus is on comprehensive overview of all claims of injured persons, which are mentioned in the law. At the same time, it tries to provide some criticism of the current legislative situation and the decision-making practice of the courts.

The first part of the thesis deals with the theoretical background, describing important concepts related to the right to compensation for injury and damages. The second and third parts of the thesis are more practically oriented, focusing on the specific claims that victims may assert against the injured party in cases where personal injury occurs. The thesis also includes a short comparison between compensation in the context of the Labour Code and the Civil Code.

Therefore, the thesis summarizes these claims of personal injury victims in a comprehensive text that could be helpful to all those who need a quick, but sufficiently comprehensive, orientation on the subject.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literární zdroje

- LOVĚTÍNSKÝ, Vojtěch. *Objektivní odpovědnost v českém deliktním právu*. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-841-2.
- RABAN, Přemysl a kol. *Závazkové právo*. 1. vydání. Brno: VK, 2019. ISBN 978-80-87713-18-1.
- KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2021. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-820-7.
- TICHÝ, Luboš a Jiří HRÁDEK. *Deliktní právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-625-8.
- JANEČEK, Václav. *Kritika právní odpovědnosti*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7552-812-4.
- ELISCHER, David, Ivan KOBLIHA, Petr DOBIÁŠ, Antonín KOTTNAUER, Radka HUNJAN KOBLIHOVÁ a Jan TULÁČEK. *Náhrada majetkové a nemajetkové újmy: podle občanského zákoníku, zákoníku práce, v oblasti průmyslového vlastnictví a podle autorského zákona : praktická příručka*. 1. vydání. Praha: Leges, 2020. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-382-7.
- TINTĚRA, Tomáš, Pavel PETR a Pavel PETR. *Základy závazkového práva*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-476-3.
- NOVOTNÝ, Petr, Pavel KOUKAL a Eva ZAHOŘOVÁ. *Nový občanský zákoník* [online]. Praha: Grada, 2014 [cit. 2022-03-16]. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-247-5165-8. Dostupné z: <https://www.bookport.cz/e-kniha/novy-obcansky-zakonik-1175638/>
- PAVELEK, Ondřej. *Náhrada nemajetkové újmy na zdraví a při usmrcení*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-785-9.
- HULMÁK, M. a kol.: *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-287-8.

- PETROV, J., Výtisk, M., BERAN, V. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání (1. aktualizace)*. Praha: C. H. Beck, 2022, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembsgipw2nrql4yq&rowIndex=0>
- HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. Praha: C. H. Beck, 2009, [cit. 2022-03-16]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=nnptembqhf64zrguxha4tbozxsx3tnn2xizldnzxxg5a&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=search>

Právní předpisy

- Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.
- Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník.
- Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce.
- Zákon č. 168/1999 Sb., zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla.
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů.
- Zákon č. 297/2021 Sb., o poskytnutí jednorázové peněžní částky osobám sterilizovaným v rozporu s právem.
- Zákon č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání.
- Zákon č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění.
- Vyhláška č. 440/2001 Sb., Ministerstva zdravotnictví o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění.
- Nařízení č. 276/2015 Sb., vlády o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.
- Nařízení č. 451/2022 Sb., vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve znění nařízení vlády č. 224/2016 Sb., a nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, ve znění pozdějších předpis.

Judikatura

- Nález Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. I. ÚS 312/05.
- Nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 18/01.

- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2018, sp. zn. I. ÚS 3831/17.
- Nález Ústavního soudu ze dne 24. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 870/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 16. 1. 2013, sp. zn. I. ÚS 46/12.
- Nález Ústavního soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. IV. ÚS 3122/15.
- Nález Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 2925/20.
- Nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2007, sp. zn. II. ÚS 2630/07-2.
- Nález Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2023, sp. zn. I. ÚS 1010/22.
- Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14.
- Nález Ústavního soudu ze dne 28. 6. 2022, sp. zn. I. ÚS 1785/21.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2017, sp. zn. 21 Cdo 5281/2016.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2003, sp. zn. 11 Tdo 743/2002.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2007, sp. zn. 25 Cdo 3095/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30. 11. 1990, sp. zn. 1 Cz 86/90.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2007, sp. zn. 25 Cdo 2857/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2022, sp. zn. 30 Cdo 2358/2021.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 1997, sp. zn. 3 Cdon 953/96.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 857/2003.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 25 Cdo 1998/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 4. 2014, sp. zn. 25 Cdo 4127/2011.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 424/2003.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 2. 2016, sp. zn. 21 Cdo 4880/2014.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2004, sp. zn. 25 Cdo 818/2004
- Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 29. 3. 1970, sp. zn. 3 Cz 11/70.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2022, sp. zn. 25 Cdo 3144/2021.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. 25 Cdo 27/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2005, sp. zn. 25 Cdo 708/2004.
- Rozsudek Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 21. 3. 1987, sp. zn. 1 Cz 14/87.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2021, sp. zn. 25 Cdo 1527/2020.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 32 Odo 132/2005.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015.
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 9. 2018, sp. zn. 25 Cdo 894/2018.
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2009, sp. zn. 25 Cdo 231/2007.
- Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 23. 10. 2017, sp. zn. 71 Co 152/2017.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 28. 4. 1962, sp. zn. 4 Cz 86/61.

Ostatní právní zdroje

- Zpráva Nejvyššího soudu České socialistické republiky ze dne 27. 1. 1975, sp. zn. Cpj 37/74.
- Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. Cpj 87/70.
- Metodika Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. Cpjn 14/2014.
- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

- KAPRÁLKOVÁ, Lucie. PRÁVO OSOB BLÍZKÝCH PRIMÁRNÍ OBĚTI NA NÁHRADU NEMAJETKOVÉ ÚJMY. In: Beck-online [online]. Praha: C. H. Beck, 2022 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njztonjxgyytkx3jmy&groupIndex=0&rowIndex=0&refSource=text#>.
- DAVID, O., DEVEROVÁ, L., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., FIALA, J., FRINTA, O., HOLČAPEK, T., HURDÍK, J., KINDL, T., MACKOVÁ, A., PAULY, J., PAVLÍK, P., PELIKÁN, R. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-25]. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-25]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.
- HRÁDEK, J. § 2905. In: BAJURA, J., ČÁP, Z., ČERNÁ, S., DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, L., DVOŘÁK, J., DVOŘÁK, T., ELIÁŠ, J., ELISCHER, D., FIALA, J., FIALA, V., FRINTA, O., HAAS, K., HAJN, P., HOLČAPEK, T. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2023-2-28]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

Ostatní zdroje

- Velký lékařský slovník. In: *Velký lékařský slovník* [online]. Praha: Maxdorf, 2023 [cit. 2023-03-01]. Dostupné z: <https://lekarske.slovniky.cz/>.
- Průměrné mzdy - 4. čtvrtletí 2022. In: Český statistický úřad [online]. Praha, 2023, 6. 3. 2023 [cit. 2023-03-16]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/prumerne-mzdy-4-ctvrtleti-2022#>